No. 5. Donderdag 30 Januari 1919. 19de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7. DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD”
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

VERBRAAK-STICHTING

tot opvoeding en opleiding van kinderen van mindere militairen van alle landaarden en gezindten.

Verantwoording der ontvangen gelden:

M. C. van Rouveroy van Nieuwaal, den Haag	f 2.50
H. H. van Kol, Voorschoten	„ 20.—
E. F. Grooss, den Haag	„ 2.50
Totaal......	f 25.—

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Reclame en Tillema's groote advertentie.

Slaet opten trommele, van dirredomdeyne,
Slaet opten trommele, van dirredomdoes.

Laat schallen de bazuinen, laat schetteren de trompetten, slaat de pauken, roept ze binnen met schel geluid de boeren, burgers en buitenlui! Er is iets afgrijselijks te zien, opent wijd uwe oogen! Laat uw ooren binnendringen de verschrikkelijke aanklacht tegen een regeering, die zich vetbuit aan het uitgemergeld rif harer onderdanen. Aanschouwt de blanke ziel van u en mij, en daarnaast de omzetting van zoo'n blanke menschenziel in een ijzige, zwart-grauwe ziel van den mensch, zoodra deze in de regeering een plaats heeft ingenomen. Gelooft dan geen goed, aanziet alleen het kwade van den regeeringsman.

Dien geest doet de reclame vaak weerklinken. En hare harde woorden vallen onder de te zamen gevloeide menigte als vonken in het buskruit. De ontploffing volgt zeer spoedig; en menig goedgeloovige, maar weinig nadenkende, geschokt door de wilde taal, wordt het slachtoffer zijner argeloosheid.

Kan volmaakt eerlijke reclame bestaanbaar zijn, wie zou haar dan niet loven? Maar het gevaar is zoo groot, om van zijn waar het goede aan te prijzen, ja daarin te overdrijven, en het minder goede, den nadeeligen kant, te verzwijgen, verborgen te houden, te bedekken. Een reclame, die niet hard tokkelt op het volksklavier, vindt geen gehoor.

Ach, dat het zijn moge, dat de menschen zelven de deugdelijkheid eener zaak leerden bezien en beoordeelen, en niet zoo lichtelijk vervielen tot den staat van onderworpen dienaren, van de slaven van heethoofden en loslippige volksleiders!

Reclame is nu eenmaal in den handel een erkend deugdelijk middel voor den op winst of voordeel bedachten zakenman. Maar een regeering, die niet het belang harer leden dient, maar gesteld is om te waken over het belang van het algemeen, mag tot dit middel, in den gebruikelijken zin van reclame, hare toevlucht niet nemen. Zij ga bovenal openlijk en eerlijk te werk en wachte er zich voor, door het in dienst nemen van personen voor het maken van reclame, misleiding te scheppen.

De regeering mag zich niet doen leiden, en het zou met misleiding gelijk staan, indien iemand door zwaar geluid, door een kartets van harde, aanvallende woorden, de groote menigte bewoog, om de regeering te drijven tot maatregelen, waardoor, laat ons aannemen, in een enkel opzicht iets goeds tot stand kwam, maar met verwaarloozing van vele andere zaken ,die ook de bijzondere aandacht van de regeering vorderen. De heetgebakerde zal zeggen: daar moet een goede regeering dan maar tegelijkertijd in voorzien. Goed, maar als de regeering dan daarvoor komt aankloppen met verhoogde of nieuwe belastingen, dan deugt haar minister van Financiën niet.

Het is ongetwijfeld zeer prijselijk van den bur[illegible], als hij meent een fout of een gebrek op te mer[illegible], daarop de aandacht, de volle aandacht, te vesti[illegible], in de verwachting, dat regeering of bestuur daa[illegible], zoo spoedig als mogelijk, zal voorzien. Maar de g[illegible]de, getrouwe burger, die het wel meent met sta[illegible] of land, moet er afkeerig van zijn, op die fout, op dat gebrek. door omstandigheden of door zijne bijzondere plaats in de maatschappij hem meer bepaaldelijk in het oog gevallen, het groote publiek opmerkzaam te maken op eene wijze, die op de regeering den stempel moet drukken van een opzettelijk, schandelijk verzuim te hebben begaan. Zoo iemand werpt den schijn op zich van onbewust te zijn van de zware, omvangrijke taak van de regeering, welke zich uitstrekt over zoo vele belangen van allerlei aard, van de moeilijkheid ook van bestuur en ambtenaar om tegen de gebruiken of de gewoonte van het volk in, in diens belang werkzaam te zijn, voor de lichtvaardigheid, waarmede de menigte vaak oordeelt, zonder te overzien het vele goed, dat ook verricht is.

Reclame is het middel, dat een oud zakenman als de heer Tillema, die vele jaren in Indië heeft vertoefd, en met dankbare herinnering aan het verblijf aldaar in zijn vaderland is teruggekeerd, meent te moeten toepassen om verbetering te verkrijgen in de slechte toestanden op hygiënisch gebied, door hem in Indië opgemerkt. Geen moeite, geen kosten heeft hij zich daarvoor ontzien. Dat heeft hij getoond door het bijeenzamelen van gegevens op dat gebied en het openbaar maken daarvan en ten eigen koste doen verspreiden van de aldaar door hem samengestelde lijvige en rijk geillustreerde boekwerken: „*Van wonen en bewonen, van bouwen, huis en erf*” en „*Kromo Blanda, over 't vraagstuk van HET WONEN in Kromo's groote land*”, onder den titel: *Tillema's Geschenk*, o.m. besproken in het „Koloniaal Weekblad” van 30 November 1916. Met oprechte waardeering voor den geleverden arbeid en de hoopvolle verwachting, dat deze niet doelloos zou blijken te zijn, kon men toch niet nalaten, ter voorkoming van eenzijdig oordeel, aan te teekenen wat èn door de regeering èn op particulier initiatief reeds voor goeds en nuttigs was verricht, en den lezer de vraag te stellen: Zou, indien eens bijeenverzameld werd wat er weerzinwekkends is in de donkerste deelen van de voornaamste steden van het *beschaafde* Europa of achterlijks in de uiterste hoeken van het platteland, bij ons het schilderij aanlokkelijker zijn?”

Thans heeft de heer Tillema, bijgestaan door zijne echtgenoote, zijne toevlucht genomen tot de plaatsing in de groote Nederlandsche bladen van een zeer in het oog vallende advertentie onder den in vette letters gestelden schrillen titel: *Kampongwee!* Wij hebben, ook uit ingezonden stukken in het „Koloniaal Weekblad”, kunnen zien welk een gevoeligen indruk die noodkreet reeds dadelijk heeft gemaakt, zooals trouwens te verwachten was. Groote geldelijke offers heeft dit geacht echtpaar zich wederom getroost, in de hoop op zegenrijke gevolgen voor Indië's bevolking. Of nu de wijze, waarop zij dit langs dien weg van reclame trachten te verkrijgen, aanbevelenswaardig is, wij meenen dit te mogen betwijfelen.

Mevrouw Cohen Stuart—Abendanon, die zeker recht van spreken heeft, èn als vertegenwoordigster van de Vereeniging tot Bevordering der Indische Ziekenverpleging, èn als de moeder van Mevrouw Stokvis, die zoo onvermoeid werkzaam is, o.a. door de opleiding van Javaansche meisjes tot vroedvrouw en ziekenverpleegster, om begrippen van hygiëne in de hoofden en de harten der Inlandsche bevolking te doen binnendringen, [1]) heeft gewezen op het gevaar voor eene overdreven, dus onjuiste voorstelling,welke een dergelijke openbaarmaking te weeg brengt. Met het zakelijke in de advertentie kan men grootendeels instemmen. Zij echter, die Indië kennen van een langer periode dan de heer Tillema, zouden hem kunnen herinneneren aan het Ind. gezegde: *Lain dhoeloe, lain sekarang*. Hoe was de toestand bijv. te Batavia vóór het jaar 1870, voordat de eerste artesische bronnen waren aangeboord, voordat de eerste ijsfabriek was gebouwd, toen men voor drinkwater was aangewezen op het water uit de kali, waarin alle afval en uitwerpselen terecht kwamen, en de Inlanders hunne groote en kleine behoeften vervulden; toen om den slechten invloed van dat water, ook na filtreeren, tegen te gaan, men zijn heil zocht in een ruim gebruik van spiritualiën, toen de cholera niet sporadisch, maar meer chronisch de stad teisterde, de begrafenisstoeten van den ochtend tot den avond schier aanhoudend over den weg gingen, toen sterfte aan leverziekte, dysenterie, Bataviaasche koorts, algemeen dagelijks voorkomende verschijnselen waren. Gezegend dan het heden bij vergelijking met het verleden! Vergelijk ook het begrootingscijfer voor den geneeskundigen dienst van nu en een vijftig jaar geleden.

Batavia, de meest ongezonde stad ter wereld, zegt de advertentie. Wij kennen de geheele wereld niet, om over de meer of mindere juistheid van die bewering een oordeel te vellen. Maar men mag niet voorbij zien, dat de eigenaardige toestanden aldaar onder de werking van het reglement op de particuliere lan-

[1]) Verg. De Inlandsche ziekenverpleging te Semarang, „Kol. Weekblad” 20 Juli 1916).

derijen bewesten de Tjimaoek het bestuur te zeer afhankelijk deden zijn van de medewerking van de particuliere landheeren, terwijl menig ambtenaar zou kunnen wijzen op den tegenstand van de strandbevolking, om hunne in den modder gebouwde huizen voor gezondere, minder aan malaria onderhevige plaatsen te verwisselen. Als de hoofdige boer in Staring's bekend gedicht, wilden zij niet anders dan als hunne ouders of grootouders.

Tout comme chez nous, dus!

Terecht zegt Tertius in het Koloniaal Tijdschrift van deze maand, terwijl hij allen lof geeft aan het ijverig pogen van den heer Tillema: ,,Wie op het Nederlandsche volk een beroep wil doen voor Indië, late het niet door *honderden millioenen bewoners der tropen* toeroepen, dat zij hen uitzogen en nog daarmede voortgaan, en in ruil voor de gemaakte winsten opium, whisky en jenever, cholera, tuberculose, syphilis en andere pestilentiën brachten. Daar valt af te dingen op het verwijt dier ten hemelschreiende gruwelen. Om te beginnen, de scie van het *eenige eeuwen* lang, in de laatste jaren een *scie* geworden in andere, bekende Indische grieven tegen de duldelooze tekortkomingen van de Indische regeering en het opperbestuur. Tillema is te goed voor die gedachtelooze fraze. Mag ik hem verwijzen naar de aardige boutade over de beruchte *drie eeuwen* in het artikel van den heer Kern in deze aflevering!"

Met de aanhaling van de bedoelde woorden van den heer Kern besluiten wij onze opmerkingen: ,,De rekening opmakende van wat de Regeering tot dusver voor 't onderwijs heeft gedaan, heeft men smalend uitgeroepen: Ziedaar het resultaat van 300 jaren Nederlandsch Koloniaal Bewind. De heer Creutzberg is aan deze boutade niet voorbijgegaan, maar hij heeft haar aangegrepen en er 't dwaze en holle van aangetoond. Dergelijke klink-klank is tegenwoordig in de mode en zeer verleidelijk, als men zich in een vreemde taal uitdrukt. Als alle zinledige frazen kan ze overal aangehangen worden. De man, die de tirade 't eerst op 't onderwijs toepaste, heeft niet eens de verdienste van oorspronkelijkheid. Wij hebben m.n. op allerlei gebied 't zelfde al meer gehoord. De konsekwentie brengt echter mee niet halfweg te blijven staan. Doorredeneerende op hun eigen beweringen, moeten zij, die zoo spreken, er ten slotte toe komen *Cornelis de Houtman* te verwijten, dat hij de Eerste Scheepvaart aanving zonder cholera-serum in 't ruim en dat hij niet ter reede van Texel terugkeerde met de eerste alumni voor de Leidsche Hoogeschool".

Januari 1919. B. v. d. B.

„Chung Hwa Hui".

Beseffende, dat Chineezen buiten China, — al zijn zij Nederlandsche onderdanen, dan wel British subjects, al zijn zij in een vreemd staatsverband opgenomen, dan wel genaturaliseerden —, het z.g. ,,recht van extraterritorialiteit", dat hun stamland moet erkennen, als een onteerende vernedering beschouwen, heeft de Alg. Verg. op 26 Jan. 1919 in hotel Paulez, Den Haag, gehouden, besloten den afgevaardigde van China, Z.Exc. Lou Tseng Tsiang, ter vredesconferentie het volgende telegram te zenden:

,,Chung Hwa Hui se prendre la liberté de vous souhaiter la bienvenue et se flatte de douces espérances de pouvoir interpréter le cri de joie des frères congenères en dehors de Chine avec cette proposition chinoise, nommément: l'abolition de la juridiction consulaire —", onderteekend door den president: Han Tiauw Tjong en den secretaris: Oei Hoo Tjioe.

Voorts is op die Alg. Verg. aan het lid Dr. Yap Hong Tjoen, die tot eerelid van ,,Ching Hwa Hui" is benoemd, door den president met een toespraak overhandigd het diploma en insigne van het eerelidmaatschap. Bij deze gelegenheid waren aanwezig o. a. mevr. en de heer Mr. P. H. Fromberg, voorzitter van de Commissie van Toezicht van Ch. H. Hui.

Nadat de president de vele verdiensten van Dr. Yap heeft gememoreerd, wijst hij op de noodzakelijkheid van het bestaan eener Centrale Chineezen-Vereen. in Ned.-Indië, naar Westersch model ingericht, met afdeelingen voor sociaal-economisch en cultureel-politieke vraagstukken, daarbij bezittend een eigen groot orgaan. Velerlei hervormingen zijn in de Chineesche maatschappij urgent, wil zij niet ten achter blijven, b.v. de reorganisatie op beteren grondslag van de Tiong Hwa Hwee Koan's en Siang Hwee's etc.; de president wijst op het voordeel, dat verkregen wordt door het opwekken van meerdere belangstelling voor politieke vraagstukken; hij wijst op het physische en psychische voordeel, dat verkregen wordt door het gebruik van opium te bestrijden, b.v. door de oprichting van particuliere hospitalen, etc. Hij eindigt hiermee: ,,Gij, mijn vriend Yap, hebt daar in Indië veel goeds en grootsch tot stand te brengen voor het geluk onzer groep en zooals gij hier in Holland, met den wilskracht, u eigen, de studeerende landgenooten onder het vaandel der ,,Chung Hwa Hui" hebt weten te vereenigen, zoo zijn wij er van overtuigd, dat gij ook daarginds dit succesvolle voorbeeld in het groot zult toepassen."

Nadat Mr. Fromberg de breede veelzijdigheid van Dr. Yap heeft geprezen en hulde heeft gebracht aan mevr. Yap en Dr. Yap ,,Chung Hwa Hui" en den aanwezigen hartelijken dank heeft betuigd, sluit de president het officieele gedeelte der Alg. Verg.

Uit de O.-I. Mail.

Ziek Indië.

Van 1 tot 21 Nov. overleden te Makassar 65 Europeanen, 192 Chineezen en Arabieren en 1390 Inlanders.

Op 22 Nov. stierven te Soerabaja alleen 48 personen. In het hospitaal zijn twintig ziekenverplegers door influenza aangetast, waaraan drie zijn overleden.

Te Malang blijft de ziekte, ondanks de regenbuien, woeden.

De Inlandsche begraafplaatsen zijn reeds te klein gebleken.

In het militaire kampement te Malang is de ziekte afnemende.

Te Semarang werd een conferentie gehouden door den Assistent-Resident met de bestuursleden van verschillende Inlandsche vereenigingen aldaar, ter bespreking van de wijze, waarop de bestrijding van de influenza moet worden geregeld.

Hij riep aller krachtige medewerking in, daar het sterftecijfer in de afdeeling Semarang in de laatste 14 dagen meer dan 2000 bedroeg.

Wegens de toenemende ziektegevallen en de vele sterfgevallen op Ceram en Saparoea werd oogenblikkelijke hulp verzocht.

De Gouverneur-Generaal deed de toezegging, dat twee jagers met verplegend personeel gezonden zullen worden.

Plantersvergadering uitgesteld.

De gecombineerde plantersvergadering, te houden te Malang op den 13den en 14den December, is wegens den ongunstigen gezondheidstoestand voorloopig uitgesteld.

Algemeen Ingenieurscongres.

Ook het algemeen ingenieurscongres, dat in September van het volgend jaar zou worden gehouden, is verdaagd tot Mei 1920.

Een Sanatorium voor teringlijders.

Uit Soerabaja vernam *De Javabode*, dat het terrein, waar thans de Inlandsche school staat te Tosari, is afgestaan aan de Vereeniging ter bestrijding van de tuberculose voor de oprichting van een sanatorium.

Voor de Inlandsche school wordt een nieuw gebouw opgericht.

In de *Nieuwe Soerb. Crt.* vestigt echter dokter van den Broek, in verband met dit plan, de aandacht op het feit, dat volgens verklaringen van medici en leeken, aldaar steeds asch valt en zwavel en zwaveligzure dampen in de lucht worden waargenomen, waarvan neus- en keelaandoeningen het gevolg kunnen zijn. Een dergelijke plaats is derhalve fnuikend voor longlijders.

Gul Nederl.-Indië.

In de bladen van 22 Nov. j.l. lezen wij de volgende oproep:

Aan de Vrouwen van Insulinde.

De ondergeteekenden, leden van het dames-comité van de vereeniging het Roode Kruis (afdeeling Batavia en Meester Cornelis) doen een beroep op alle vrouwen van Nederlandsch Indië om hare zusters in Nederland bij te staan in deze tijden van gebrek en beproeving.

In vergelijking tot andere deelen van de wereld leeft men hier thans, in dit door de natuur gezegend land, in een staat van betrekkelijken overvloed, terwijl men in Europa gebrek heeft aan het allernoodigste. Het leven is thans daarginds zeer hard voor millioenen menschen en niet het minst in Nederland, in zijn moeielijke positie; er wordt daar, vooral in de minder bedeelde klasse, veel geleden.

Voedsel ontbreekt en vuur, licht en verwarmende drank, een gemis vooral in den wintertijd, grooter dan wij ons hier goed kunnen indenken.

Hoe menige moeder kampt daar thans en reeds zeer langen tijd elken dag met gebrek aan de allereerste levensbehoeften, hoe menige vrouw ziet haar gezin voortdurend achteruitgaan in kracht en gezondheid door gebrek aan voedsel.

Het is daarom dat ondergeteekenden een beroep doen op alle vrouwen van Insulinde tot het vormen van een Nederlandsch-Indisch Vrouwen Hulp Comité ten einde overal in Indië, ook in de kleinste en verst afgelegen plaatsen, alles bijeen te brengen wat aan de Nederlandsche vrouw en haar gezin nu ontbreekt.

Rijst, waarmede men daar ginds zeer zou zijn gebaat, willen wij niet vragen, omdat dit voornaamste voedsel van de bevolking hier niet te missen is. Er zijn echter andere artikelen, die hier in zeer ruime mate aanwezig zijn als suiker, koffie, thee, kaarsen, plantaardig vet, petroleum ,kleedingstukken, gedragen of nieuwe stoffen voor kleeding, zeep, tabak, enz.

Een ieder helpe mee om bijeen te brengen wat daar ginds van nut kan zijn. Hetzij door zendingen in

natura of in geld, waarvoor deze goederen hier kunnen worden aangekocht.

Wie met dit denkbeeld instemt, zende daarvan blijken aan de Secretaresse-Penningmeesteresse van het Hoofd-comité.

Mevr. V. SWART-Stadlmaier, Presidente.
„ M. TEILERS-van Bommel, Secretaresse-Penningmeesteresse.
„ H. DUNLOP-Buurman van Vreede.
„ A. E. KNOCH-van den Broek.
„ B. PANNEKOEK-Nijman.
„ F. J. DE ROO DE LA FAILLE-Essers.

Voor de bevolking van ontruimde gebieden.

De Fransche consul te Batavia ontving van het personeel van de suikerfabriek *Manishardjo* driehonderd gulden ten behoeve der inwoners van het ontruimde gebied in Frankrijk.

Een vrijwillig Politiecorps.

Door een Europeesche firma te Semarang werd ƒ200 ter hand gesteld aan de redactie van de *Djawa Tengah*, ter oprichting van een Chineesche vrijwillige politiecorps, welke oprichting werd aanbevolen door de jongste vergadering der Chineesche handelsvereeniging in verband met de Koedoes-affaire.

Aardewerk-Industrie.

De Regeering heeft goedgekeurd dat te Bandoeng door het departement van Landbouw een proeffabriek, bestaande uit laboratorium, ovens, machinekamer, enz., zal worden opgericht in het belang van de aardewerk nijverheid.

Een deskundige op dit gebied is uit Nederland uitgezonden; deze zal met de leiding der fabriek worden belast.

Torpedohaven te Soerabaja.

Te Soerabaja wordt een begin gemaakt met de vergrooting van de torpedohaven, waarmede allerlei belangrijke werken der Oedjong samenhangen.

Indische Handelsbelangen in Amerika.

Nopens de zending naar Amerika van een Regeeringsvertegenwoordiger voor de handelsaangelegenheden wordt medegedeeld, dat voorzoover daartoe de gelegenheid zal bestaan, die vertegenwoordiger zich naast het Algemeen Nederlandsch Indisch belang ook zal bezig houden met de idividueele belangen van personen, firma's en instellingen die met Amerika handelsrelaties onderhouden.

Soerabajasche suikermarkt.

De „Nw. Soer. Crt." verneemt, dat van de suikeroogst 1918 ongeveer vier millioen picols nog onverkocht zijn, gebaseerd op een oogsttaxatie van 28 millioen picols. Het grootste deel van de verkochte suiker is bestemd voor Japan en Britsch-Indië doch ook veel wordt met Japansche en Fransche schepen naar Port Saïd verscheept.

Bestuursdienst Zuid-Sumatra.

Naar de „N. S. Ct." verneemt zal ten einde te voorzien in de behoefte van goed onderlegd personeel voor den Inlandschen bestuursdienst voor Zuid-Sumatra, te Batavia een tijdelijke cursus worden geopend ter opleiding van een dertigtal Zuid-Sumatranen voor den bestuursdienst.

Lessen worden gegeven door Europeesche onderwijzers, voldoende met Maleisch vertrouwd. Later zal het Maleisch de voertaal zijn. De duur van den cursus is vijf jaar. Een gebouw is reeds gehuurd.

Afkoop heerendiensten in de B. B.

Er is eene ordonnantie vastgesteld, welke de mogelijkheid biedt om in de daarvoor door den Gouverneur-Generaal aangewezen gewesten van de buitenbezittingen met alle of een deel der heerendienstplichtigen gezamenlijk van eenige Inlandsche gemeenschap (gemeente) of onderdeel daarvan overeenkomsten te sluiten omtrent den afkoop van alle of een deel der diensten waartoe zij verplicht zijn. Tevens biedt de nieuwe regeling, die met 1 Januari 1919 in werking is getreden, gelegenheid om indien geen overeenkomsten als evenbedoeld gesloten kunnen worden, de heerendienstenplichtigen elk afzonderlijk telkens voor een bepaald tijvak tegen betaling van zekere geldsom vrij te stellen van diensten.

Eene dergelijke afkoopregeling bestaat reeds eenige jaren voor Sumatra's Westkust. De gewesten waarvoor de nieuwe regeling zal gelden zijn door den Gouverneur-Generaal aangewezen: Sumatra's Westkust, Tapanoeli, Benkoelen, Palembang en Djambi.

Nieuw is de bepaling van den individueelen afkoop. Kan n.l. de afkoopregeling wegens het ontbreken van een voldoend aantal heerendienstplichtigen, die daarvan gebruik willen maken, niet tot stand komen, doch melden zich daartoe 1 of meer heerendienstplichtigen aan, dan kan aan hun wensch voldaan worden mits de meerderheid der heerendienstplichtigen, die daarbij belang hebben, daartegen geen bezwaar heeft. Het verschuldigd bedrag der afkoopsom wordt voor elk district of onderafdeeling door het hoofd van gewestelijk bestuur vastgesteld en mag niet hooger worden gesteld dan het bedrag dat verkregen wordt door vermenigvuldiging van het 2/3 gedeelte van het gewone koeliedagloon ter plaatse met het hoogst aantal dagdiensten dat volgens gewestelijke regeling in 1 jaar van een heerendienstplichtige mag worden gevorderd.

Cursus in Bolshevikisme.

Uit Soerabaia bericht men aan de „Javabode", dat de cursus in Bolshevikisme niet is doorgegaan, wegens geringe belangstelling.

Cultuurscholen.

De Cultuurschool te Soekaboemi heeft meer dan aan hare verwachtingen beantwoord; dat bewees de noodzakelijkheid om een tweede dergelijke inriehting te openen.

Terecht heeft men ingezien, dat deze in Oost-Java behoorde te komen; zij kwam dan ook dit jaar te Malang tot stand en de toevloed van leerlingen was dadelijk zoo groot, dat met twee parallelklassen voor het 1e studiejaar begonnen kon worden.

Niettegenstaande deze aanmerkelijke verlichting van de cultuurschool te Soekaboemi telt deze laatste toch nog twee klassen voor het 1e, vier voor het 2de en drie voor het derde studiejaar.

Aangekocht.

De Soerabaiasche Oliefabriek, vroeger Duitsch eigendom, is, met goedkeuring der Engelsche Regeering, aangekocht door de „Java Oversea Company".

Over de proeven met tarwe-aanplant.

Uit Palembang meldt men, dat de proef met den verbouw van tarwe op lage gronden geheel is mislukt.

Op tweeduizend voet hoogte werden eenigszins betere resultaten verkregen.

De slechte resultaten moeten grootendeels worden toegeschreven aan de abnormaal lange droogte, zoodat de proeven nogmaals zullen worden genomen, dan met zaad, afkomstig van Lembang en Lawang.

Ziekenverpleging te Bandoeng.

Bij het gemeentebestuur van Bandoeng bestaan plannen tot het oprichten van een gemeentelijk ziekenhuis. Dat ziekenhuis zal voorloopig plaats kunnen aanbieden voor ongeveer 175 min- en onvermogenden, terwijl er voorts een 50-tal bedden zullen komen voor betalende patiënten. Bij bestaande behoefte zal voorts gelegenheid bestaan de inrichting uit te breiden.

Nu bestaat te Bandoeng sedert een 8-tal jaren reeds het zendingshospitaal Immanuel waar gelegenheid bestaat ongeveer 70 zieken te verplegen, hetgeen echter niet meer aan de te stellen eischen voldoet, zoodat het bestuur dier instelling besloten heeft die inrichting op een andere plaats te Bandoeng op te richten en maar voorloopig eene capaciteit te geven van 75 bedden. De kosten van het nieuwe hospitaal zijn geraamd op 1 ton, ter bestrijding van welke uitgaaf eene subsidie van gouvernementswege is verzocht. Omtrent die subsidie-aanvraag is door den hoofdinspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst het gevoelen van den gemeenteraad verzocht. Dr. De Vogel wenscht te weten of indien thans reeds te voorzien is dat het voorgenomen gemeentelijk ziekenhuis niet voldoende verpleegruimte aanbiedt, het niet meer voor de hand ligt daaraan uitbreiding te geven in plaats van daarnaast van landswege een particuliere ziekeninrichting te subsidieeren.

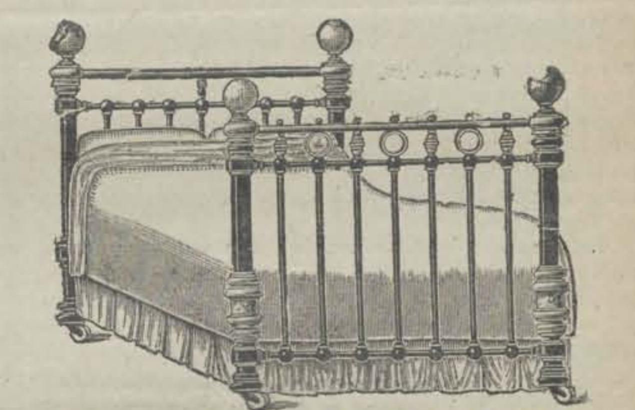
In zijn voorstel ter zake aan den raad wijst de burgemeester er op dat waar hier geen sprake is van een nieuw op te richten particulier hospitaal, terwijl de zending zich reeds jaren met de zorg voor ziekenverpleging heeft belast, het niet gemotiveerd zou wezen aan de verplaatsing van het hospitaal, afgescheiden of bij uitbreiding van het gemeentelijk ziekenhuis daaraan nog wel groote behoefte zou bestaan, moeilijkheden in den weg te leggen.

Particuliere landen in Semarang.

Met de terugbrenging tot het land van de particuliere landen in het Semarangsche wordt het ernst.

Eenigen tijd geleden werd reeds een ordonnantie vastgesteld, verklarende dat het algemeen nut de terugbrenging vordert van het in de afdeeling Demak gelegen land Gemoelak en van het in de afdeeling Semarang gelegen land Torbaja. Thans is een zelfde verklaring uitgesproken ten aanzien van een 19-tal perceelen in laatstgenoemde afdeeling gelegen en wel van de perceelen:

1o. Babadan, Panggoeng-Oost, Panggoeng West

en Darat, toebehoorende aan de te Semarang gevestigde Maatschappij tot exploitatie van landerijen en andere vastigheden Tan King Koeij.

2o. Kalibanteng, eigendom van de heeren Be Kwat King en Be Soen Tjong te Semarang.

3o. Koermosai, Tawang Gilen, Tawang Tempel en Tawang Ngaglik, eigendom van de dames Oeij Tjong Nio (mevrouw Stoker) te Londen en Oeij Hwie Nio (mevrouw Kan) te Batavia; welke landen *in hun geheel* onteigend zullen worden en voorts de landen

4o. Karangbalong van de Bouwmaatschappij P. C. Sieneck te Semarang;

5o. Karangajoe I en II en Karangmodjo (bekend onder den gezamenlijken naam Karangajoe), van Liem Mo Lien te Semarang;

6o. Krapiak, van Tjin To Oei te Semarang;

7o. Simongan, Mlajo, Panggoeng-Gedong-Batoe en Penggiling, van het te Semarang gevestigde Begrafenisfonds Kian Goan.

8o. Boeloe, van de te Semarang gevestigde Bouwmaatschappij Boeloe, al welke landen *gedeeltelijk* tot het gouvernement zullen worden teruggebracht, welke gedeelten bij nadere ordonnantie zullen worden aangewezen.

Wanneer deze landen weder Gouvernementsdomein zullen zijn geworden, zal het grootste aantal particuliere landen te Semarang hebben opgehouden te bestaan.

Het Internaat der Buitenzorgsche Kartinischool.

Sinds Juli jl. heeft de Buitenzorgsche Kartinischool bij hare dagschool voor Inlandsche meisjes een internaat geopend. Dit was eene proef — want er is op Java nog niet veel ondervinding opgedaan met meisjesinternaten — voor de ouders, die nog niet gewoon zijn, hunne dochters zoo geheel uit handen te geven. Noodzakelijkerwijze was dus het aantal kinderen, waarmee werd begonnen, slechts klein, hoewel het internaat een groot deel van West-Java kan bestrijken. Er zijn bijv. thans behalve uit de omgeving van Buitenzorg, ook enkele meisjes uit Bantam en Tjandjoer.

Vele ouders echter wilden het eerst aanzien, en nu is op het oogenblik het aantal meisjes te gering om de belangrijke kosten goed te maken. In weerwil van de uiterste zuinigheid en het principieel vermijden van alle luxe, blijkt het minimum kostgeld van *f* 20.— in dezen duren tijd bij lange na niet voldoende, om de uitgaven te dekken ook wegens de op een klein aantal internen drukkende hooge algemeene kosten. Een zeer voorzichtig gestelde berekening op de basis der tegenwoordige uitgaven, toont intusschen aan, dat bij een grooter aantal interne leerlingen, dit tekort geheel verdwijnt. Daar er echter in den loop van het schooljaar slechts als hooge uitzondering nieuwe leerlingen bijkomen, en dit met het oog op de lessen ook niet gewenscht is, kan er vóór Juli a.s. geen verbetering verwacht worden. Dit echter is een veel te lange tijd voor eene niet kapitaalkrachtige vereeniging als de onze, en het is dan ook een harde strijd om het zoo lang vol te houden. Eenige duizenden guldens zouden ons in staat stellen deze moeilijkheden te boven te komen en het tot den volgenden cursus uit te zingen. Wie helpt de school deze reserve te vormen?

Mocht deze poging om aan fondsen te komen, mislukken dan moet de vraag, of het niet noodig is, het internaat op te heffen, binnenkort zeer ernstig onder de oogen worden gezien. Van alle kanten ontvangt de school van de ouders der kinderen bewijzen van waardeering en de verzekering, dat zij bij den aanvang van het volgende schooljaar overstelpt zullen worden met aanvragen om plaatsing — de kinderen gaan lichamelijk zienderoogen vooruit en de gunstige invloed van het internaat is ook op school duidelijk merkbaar. Het nu naar huis te zenden zou in-jammer zijn. Toch schijnt dit onvermijdelijk, als er niet spoedig hulp komt.

Het Bestuur doet een beroep op het publiek om het niet zoover te laten komen.

Giften te adresseeren aan de Presidente der vereeniging „Buitenzorgsche Kartinischool'' Buitenzorg, Groote Weg 42.

De Anti Opium Hospitaal Vereeniging in actie.

Op 24 November werd in het gebouw der *Tiong Hoa Hwe Koan* te Tangerang vanwege de te Batavia gevestigde Anti Opium Hospitaal Vereeniging een vergadering gehouden om de Chineesche ingezetenen op te wekken tot den strijd tegen het opium gebruik.

Als sprekers traden op de H.H. Tuyten, bestuurslid der Anti Opium Hospitaal Vereeniging, **Tan Tjin** Liong, goeroe der Methodist Mission Society en U Pen Ki, de Shin She uit het Anti Opium Hospitaal.

Eerstgenoemde sprekend in het Maleisch, handelde in hoofdzaak over de noodzakelijkheid van doelmatige Regeeringsmaatregelen tot tegengang van het opium gebruik, waarbij hij aan de hand van beschikbare cijfers, o.a. betrekking hebbend op het eiland Banka, wees op de succesvolle werking van een algemeen in- en doorgevoerd opium gebruik licentie stelsel. Verder legde hij den nadruk op de noodzakelijkheid, dat elke orang Tiong Hoa en speciaal de jeugd leere en geleerd worde aan de verleiding van het zwarte gif energiek weerstand te bieden.

De tweede spreker, die zich bediende van het Hok Kian dialect, stelde de gevaren in het licht voor den schuiver aan het gebruik van opium verbonden. En hij deed dat, afgaande op de aandacht, waarmede hij werd gevolgd en de gehoorde uitroepen van instemming, op een zeer verdienstelijke wijze.

De heer U Pen Kie eindelijk wekte de schuivers op zich onder behandeling te stellen, omdat ze alleen op die manier van hun zucht naar opium kunnen worden bevrijd. Niemand schame zich voor zijn gevaarlijke gewoonte, of achte zich te arm. In het hospitaal treft niemand een verwijt. Niemand ook wordt weggezonden. Iedereen kan worden geholpen.

Daverend applaus oogstten de sprekers op de door hen gehouden toespraken en duidelijk bleek, hoe zeer men in dien kring sympathiseert met het streven der Anti-Opium Hospitaal Vereeniging naar afschaffing van het opiumgebruik in deze landen.

PERSONALIA.

Overleden.

Te Bondjowoso is overleden de architect der B. O. W., de heer J. D. A. Poth, ridder in de Oranje-Nassau-orde.

Te Bandjermasin is overleden aan typhus de ingenieur der irrigatie J. W. de Brussel Assé, die aldaar in dit jaar geplaatst werd in het belang der irrigatie te Kandangan in het Amoentaische.

Suikerenquête-Commissie.

De Regeering heeft het Volksraadslid Stibbe uitgenoodigd als voorzitter van de suikerenquête-commissie op te treden en een voordracht in te dienen betreffende de samenstelling van deze commissie.

De heer Stibbe heeft de opdracht aanvaard.

Op Dienstreis.

De arbeidsinspecteur Bosschart uit Medan zal in opdracht der regeering een dienstreis maken naar Nieuw-Caledonië en de Nieuwe Hebriden om een onderzoek in te stellen naar de Javaansche arbeiders, die daar werkzaam zijn op de rubber- en klapper-estates.

Met verlof.

De hoofdagent van Lindeteves Stokvis, Guise, gaat in December met verlof naar Europa.

Zijn vervanger is de agent te Semarang, Brabänder.

De nagedachtenis van Pastoor Verbraak.

Het comité ter eering van de nagedachtenis van pastoor Verbraak ontving tot dusver *f* 4102.

Voor de ingezamelde gelden zal een borstbeeld worden gemaakt, dat in het park te Bandoeng zal worden geplaatst.

Plechtige inwijding.

Uit Pontianak meldt men aan *De Javabode* dat de plechtige inwijding van Monseigneur Bas tot apostolis vicaris van Nederlandsch-Borneo en titulair-bisschop van Capitoliers door bisschop Luypen, veel belangstelling trok.

De avondreceptie ten huize van den gewestelijken commandant was druk bezocht. De katholieke ingezetenen boden den bisschop een geschenk aan onder couvert, de Chineesche katohlieken vereerden hem een gouden halsketting.

De Directeur van Financiën met pensioen.

De Directeur van Financiën, de heer Liefrinck, vroeg een maand verlofsverlenging aan en gaat na ommekomst daarvan met pensioen.

Hij vertrekt met de „Tabanan'' naar Holland en zal trachten om in Egypte of in Zuid-Frankrijk van boord te komen om niet in het gure jaargetijde in Nederland aan te komen.

Als zijn opvolger wordt genoemd Mr. Dr. Talma.

Kolonel Den Dooren de Jong gepensionneerd.

Uit Bandoeng meldt men aan *De Javabode*, dat de kolonel Den Dooren de Jong met ingang van 2 December is gepensionneerd onder toekenning van den titulairen rang van generaal-majoor.

Vliegenier.

Te Poerwakarta behaalde de luitenant Van Hutten zijn brevet als vliegenier. Dit is reeds de zesde leerling van Hilgers in Indië gebreveteerd.

Mutatie's bij 's Lands kas.

De eerste ontvanger te Batavia Spangenberg zal na afloop van ziekteverlof met pensioen gaan.

Als zijn opvolger wordt genoemd Burgemeester, thans te Bandoeng.

Procureurs-benoeming gevraagd.

Door den Heer C. A. Bergsma, particulier te Weltevreden, is het verzoek gedaan om tot procureur te worden benoemd bij den Raad van Justitie te Batavia.

Naar Nederland.

De overste der genie De Gaay Fortman is voornemens in Juli a.s. voor goed te repatrieeren.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De sprookjesachtige rijkdommen van Sumatra.

Sumatra, het land van de toekomst, zoo heette het lang, en men gaf hoog op van de rijkdommen, die de bodem bevatte; anderen meenden, dat Sumatra nimmer een tweede Java zou worden. Immers de bevolking was lui en indolent, de bodem, enkele

streken uitgezonderd, niet zoo vruchtbaar als men meende en van de delfstoffen, die hij gezegd werd te bevatten, had men veel te hoog gespannen verwachtingen. Ter staving van een en ander werd dan het boek van den bekenden mijningenieur Verbeek aangehaald, waarin deze de meening uitte, dat de mineralen bijna nergens in zoo'n hoeveelheid voorkwamen, noch van zoo goede kwaliteit waren, dat een ontginning der mijnenvelden met winst gedreven kon worden.

Nu blijkt echter plotseling, dat Sumatra wel degelijk groote schatten in zijn bodem verborgen houdt, zooals een correspondent van het *Soer. Hbl.* meedeelt naar aanleiding van een lezing van den ingenieur T r o m p.

Deze deelde mede, hoe de onlangs ontdekte steenkolen reeds lang bij de bevolking bekend waren, doch hoe men eerst langzamerhand de geweldige economische beteekenis van deze steenkolenvelden voor geheel Indië is gaan begrijpen.

De ingenieurs E v e r w ij n en V e r b e e k, die de streek het eerst onderzochten, vonden niets, dat de aanwezigheid van zulke kolenrijkdommen kon doen vermoeden. Dr. A. T o b l e r, de bekende petroleum-geoloog, was gelukkiger en ontdekte gedurende zijn onderzoek van het petroleum-gebied bij Moeara-Enim, hoe hier en daar de bruinkool in edele kool was omgezet. Een Duitsche maatschappij deed daarop een uitgebreid onderzoek instellen naar de waarde der Lematang-velden. Van meer belang echter was het geologisch mijnbouwkundig onderzoek, dat in 1915 aan den dienst van het mijnwezen te Palembang werd opgedragen en dat zoo gunstig uitviel, ook wat de Lematang-velden betreft, dat er een wetsvoorstel ingediend werd tot den terugkoop van de Lematang-concessies en tot het openen van een d e r d e gouvernementskolenontginning in Palembang.

De geweldige beteekenis van deze kolenlagen is, dat de kolen voor een groot deel veredeld zijn, en dus uitstekend gebruikt kunnen worden voor de marine en voor verschillende industrieele doeleinden.

De bruinkoollagen zijn waarschijnlijk op dezelfde wijze ontstaan als de zeer dikke veenlagen, die o. a. op Sumatra's Oostkust worden aangetroffen, en welker bestaan kort geleden nog door de meeste geologen voor onmogelijk werd gehouden.

Het veredelen der bruinkolen greep waarschijnlijk plaats in het begin van het oud-kwartaire tijdvak tengevolge van de calorische werking van groote eruptiemassa's.

Bij zoo'n eruptie konden twee dingen gebeuren, n.l. het vloeibare magma bereikte de oppervlakte en vloeide over de bovenlaag heen of het was niet in staat de oppervlakte te bereiken en stolde tot onderaardsche lenzen, die men l a c o l i e t e n noemt. Door den geweldigen druk der bovenlagen vloeit dan vaak de vloeibare lava opzij uit, tusschen de andere gesteenten in en vormt vele vertakkingen, door de geologen aangeduid met den naam van i n t r u s s i e s.

Zulke l a c o l i e t e n en i n t r u s s i e s zijn van het grootste belang voor het veredelen der bruinkool, waarvoor noodig is, dat de steenkool in voortdurende aanraking komt met de eruptiemassa. Daaruit valt op te maken, dat het veredelen veel intensiever plaats grijpt in het tweede geval, waarin de lavamassa als met een netwerk van zenuwen dringt in de bruinkool dan in het eerste geval, waarin de lavamassa de bruinkool slechts overstroomt. Voor dat proces zijn misschien duizenden, ja millioenen jaren noodig geweest, maar er zijn dan ook ontzaglijke hoeveelheden bruinkool in edele kool omgezet.

Dit kolenveld onderscheidt zich door de dikte der lagen en doordat a l l e overgangen van bruinkool tot anthraciet en zelfs tot grafiet er aangetroffen worden, zoodat men nergens ter wereld zooveel verschillende koolsoorten bij elkáar vindt.

Speurtochten van een geloovige.

In verband met berichten van onlusten in het Mongondousche (Celebes), die de laatste Indische bladen brachten en waarop we straks nog even terugkomen, willen we een en ander vermelden over hetgeen de heer R u z i u s meedeelt.

,,Wie de Minahassa heeft gezien met de drie contrôle-afdeelingen Menado, Tondano en Amoerang, — wie daarna eveneens een kijkje neemt in de aangrenzende afdeeling Bolaäng Mongondou, staat voor een zóó hevig contrast, dat hij moet komen tot de speculatieve overdenking van de vraag, wat toch eigenlijk aanleiding kan hebben gegeven tot een zóó separate onderscheiding van het één, van een zóó in het oog vallende Asschepoetsers-bedeeling van het ander.''

Het was niet de noodwendigheid, maar de bewuste regeeringswil, die èn de regeerings- èn de bestuursaandacht uitsluitend deed vestigen op het gebied der Minahassa, en Minahassa specialiteiten onder haar ambtenaren kweekte, welke, geholpen door hulppredikers en zendelingen, de Minahassa en haar bewoners tot onderwerp van wijdvoerige behandelingen in boeken en tijdschriften maakten.

Daardoor is een nieuwsgierige belangstelling ontstaan in alles, wat der Minahassa is, welke tot excessen geleid heeft, die wijzen op verregaande bekrompenheid of erger.

De rapporten-woede, die zich als een moordende kanker heeft ingevreten in heel het ambtenarendom in de Minahassa, ,,maakt veelal strenge localisatie van belangstelling in eigen ressort'' zóó gebiedend noodig, dat ruimte van blik alleen nog maar in exceptioneele gevallen kan worden verwacht.''

De Minahassa is nu eenmaal het troetelkind van de regeering en de gewestelijke bestuurshoofden eerbiedigen deze zwakheid en geven negen tienden van hun belangstelling en werkkracht aan de Minahassa en de andere afdeelingen van hun gewest kunnen het samen met het overblijvende tiende partje doen.

Ongeveer tien jaren geleden gaf de toenmalige bestuurder van het gewest Schr. uitleg van zijn opvatting, dat het aangrenzende gebied moest worden ,,opengelegd'', dat er een heirweg moest komen van Menado naar de streken aan de bocht van Tomini, over Amoerang, Bolaäng, Kotta Monbagoe en verder naar Gorontalo.

De weg van Amoerang tot Bolaäng was tien jaar geleden onberijdbaar voor voertuigen en is het nu nog. Bij het dorpje Belang in den uitersten zuidwesthoek loopt nog steeds de weg van Langoean over Ratahan dood en wie naar Tótók moet, kan te Belang wachten, totdat de motorboot van de maatschappij hem afhaalt.

Jaren later toetste Schr. het bovenaangehaalde oordeel van den resident aan dat van diens opvolger. Deze antwoordde: ,,Ja, het land openleggen, — maar waarom vind ik niets in mijn archief omtrent dat inzicht van mijn voorganger? Bolaäng is een prachtland en als ik nog jong ambtenaar was, zou ik daar geplaatst willen zijn. Het is een land in opkomst, dat veel belooft voor de toekomst.'' Dan zeker vóor een verre toekomst, niet voor een toekomst, die rekening houdt met menschenleeftijden en bestuursperioden.

,,De Minahassa was ontoegankelijk van den zuidkant; het landschap is het, blijft het tot in — de verre toekomst. Bolaäng was ontoegankelijk van den noordkant, etcetera.''

De afdeelingen Menado, Tondano en Amoerang echter worden doorsneden door wegen als kolfbanen en Tomohon wordt welhaast de permanente standplaats van een ingenieur voor wegenaanleg en -verbetering.

Den resident van Menado is een ingenieur voor de irrigatie toegevoegd, voor wien nadrukkelijk bepaald is, dat van zijn diensten alleen gebruik gemaakt mag worden in de Minahassa.

De over-waardeering van het wegennet leidt natuurlijk tot zekere opdrijving der heerendiensten. Gevolg daarvan is, dat de Minahassers in alle toonaarden hun ontevredenheid uitschreeuwen over de zware heerendiensten. Zij stellen daarmee de regeering voor een zeer groote moeilijkheid, waarvan de oplossing tenslotte wel gevonden zal moeten worden in een enorme verhooging van het déficit, dat de Minahassa reeds nu elk jaar produceert ten nadeele van 's Lands middelen.

,,Dit is natuurlijk geenszins de bedoeling van een juiste en op den duur houdbare huishouding van staat, — maar de grenzenlooze zoo objectieve als subjectieve over-waardeering heeft een toestand in 't leven geroepen, die bij continuatie en behoud van tempo in de bedeeling, tot zeer onaangename consequenties zal voeren aan den éénen kant, — terwijl elke poging om van koers te veranderen, het hevigste protest van den anderen kant zal uitlokken.''

En ander voorbeeld van over-waardeering. Der Minahassa is toegezegd een nieuw gebouw voor de Muloschool te Tondano; de kosten zijn geraamd op 7½ ton, waaronder die voor een eigen waterleiding en electrisch licht-installatie, en dit voor een ,,volk van tweemaal honderdduizend zielen, inlanders en Chineezen, die allen tezamen het internaat van de Muloschool met een zeventig leerlingen, jongens en meisjes, kunnen bevolken.'' Vóórdat het gebouw er is, vragen de Minahassers een hoogere burgerschool.

Neemt men nota van ,,het totale bedrag, dat uit 's-Lands kas moet worden betaald aan salarissen van het personeel aan de inrichtingen van onderwijs in elk genre, — aan die van kerkelijke beambten, katholieke en protestantsche geestelijken en hulppredikers, — aan subsidiën niet het minst ten bate van gemeenschappen en congregaties, — aan kosten van scholenbouw en onderhoud en verstrekking van levensmiddelen, en erkenne, dat dit bedrag, dit enorme bedrag, elk statistisch gegeven op dit gebied vèr overtreft.''

En nu zeggen de Minahassische voormannen wel, dat hun land een middelpunt moet w o r d e n op wereldlijk en geestelijk gebied, maar men heeft gehandeld, alsof het reeds zoo'n middelpunt was.

Het land met zijn 200.000 zielen en met afmetingen van twintig paal, ligt met zijn volk streng geïsoleerd in den Pacific ,,en is, als zoodanig enkel te beschouwen als een volstrekt eigen gebied, een eigen punt, zonder eenige relatieve beteekenis.''

Van dat land trekken de Minahassers, daartoe in staat gesteld door de opgedane ontwikkeling naar betere oorden in den archipel, terwijl de trek nàar de Minahassa alleen waargenomen wordt, wanneer

een enkele de lucht krijgt van coprah of christelijkheid, waarin geld te verdienen is.

Voor het bestuur van dat volk zijn, behalve den resident, aangewezen een assistent-resident ter onmiddellijke beschikking, een ass.-resident van Menado, een controleur van Amoerang, een idem van Tondano, een idem ad hoc ter beschikking, een asp.-controleur en de alter ego's van een achttal hulppredikers.

,,Ik tart een ieder, mij een landschap te noemen van gelijke grootte met hetzelfde aantal bewoners, — een landschap, waarvan de grond nagenoeg geen bewerking noodig heeft, om te kunnen produceeren, bewoners, die bij die gemakkelijke productie hun landbouwbedrijf verwaarloosden, — ik tart een ieder mij zoo'n streek in ons Indië te noemen, waarover zooveel leidsmannen zijn aangesteld, wier taak, naar het altijd heet, bovendien zeer wordt vergemakkelijkt, doordat de christelijkheid van het volk het politioneele toezicht tot een minimum terugbrengt."

,,Maar we hebben geen doktoren genoeg, en geen hospitalen", roepen de Minahassers.

En toch, onder de beste zonen van het volk zijn er bij tientallen, die de bevoegdheid tot het uitoefenen der geneeskunde verworven hebben aan de S. t. o. v. i. a., enkelen bovendien aan één der Nederlandsche universiteiten, maar niet één is, gedreven door groote liefde tot zijn eigen volk, zijn wetenschap en kunde komen stellen ter beschikking van dat volk.

,,Zij dienen andere gemeenschappen en keeren hun eigen volk metterdaad en voorgoed den rug toe en misbruiken de Minahassa-idee nog in zooverre, dat zij er zich langs pathetische phraseologie op vergaderingen aan ophijschen."

In het Mongondousche zijn volgens de berichten onlusten uitgebroken en te Bolaäng troepen afgezet, aldus een telegrafisch bericht, waaraan de ,,Java-Bode" toevoegt, dat reeds twee jaar geleden de oproerige beweging voorzien en voorspeld werd.

Waarschijnlijk zal de gewapende macht langs den eenigen weg oprukken naar Kota Moubagoe, op de heerlijke hoogvlakte gelegen, waar de bevolking stond voor zware heerendiensten en anderen nietvrijen arbeid, en waar een ass.-resident van Menado beleedigend optrad tegen den ouden Radjah.

,,De Resident K r o o n getuigde van dit land, dat het een schoone toekomst tegemoet gaat, en dat het een voorrecht mag genoemd worden, daar als jong besturend ambtenaar geplaatst te zijn.

Wij vragen, of de Resident zelf de oproerige beweging heeft voorzien, zooals anderen dit deden, en of er rekening is gehouden met de volksstemming."

Suriname.

In ,,In- en Uitvoer" van 1 Januari schrijft de heer Fred. Oudschans Dentz:

,,Dat aan Nederlandsch-Guyana nog wel de aandacht wordt geschonken, mag blijken uit de onderstaande aanhaling uit de ,,Port of Spain Gazette", verschijnende in Trinidad:

,,Future of the Guiana's".

Dutch Guiana (along with the other two Guiana's) will shortly be the draw for labour from these islands according to development work which is now on the way. The aluminium industry is now assured having at the back such promiment Britsh capitalists as Messrs. Cohn, Vickers & Co., with the backing of the Standard Bank of South Africa and other. Than there is the Balcata and Timber business for which very large concessions have been taken up in England as well as the U. S.

As a matter of fact, so soon as the preliminary arrangements in Paramaribo are carried through, a large firm of American shipbuilders will be starting the building of wooden ships (reinforced with steel supports), according to the United States Government specifications. With these new operations must be considered the fairly prosperous gold industry, while the diamond business is in its infancy, so to speak. With the new industrial Day dawning for Dutch Guiana, it is the general hope that she will not altogether neglect her agricultural possibilities for the other, possibly better paying industries. As we said, there can be no doubt that the Guiana's will shortly be the Mecca of labour, just as the Isthmus used to be up to a couple of years ago."

De goudindustrie ,,fairly properons" te noemen, getuigt wel van veel optimisme en de diamantwinning is in Suriname eer een ongeboren wicht, dan een industrie in haar kindsheid.

* * *

In een artikel onder het hoofd ,,*Machinale houtexploitatie*" schrijft ,,De West" van 5 November:

....,Tot ons genoegen vernemen wij, dat dezer dagen wederom een proef genomen wordt met machinalen uitsleep, die al dadelijk aardig succes heeft, zoodat de hoop verlevendigd wordt, dat eindelijk een definitieve schrede voorwaarts is gedaan.

De Naamlooze Vennootschap de Houtzaagmolen de Nieuwe Eendracht heeft de vorige maand een Lidger Woodt-machine opgezonden, waarmede thans Mora-blokken worden uitgesleept aan de Boven-Saramacca.

Het bezwaar van den drassigen bodem wordt hier ontgaan, doordat de uitsleepmachine zich bevindt op een pont in de rivier. Door middel van staaldraadkabels wordt van uit de pont het hout naar den rivieroever gesleept."

...... ,,De kabels zijn berekend op het uitslepen van hout tot een diepte van duizend meter."

* * *

Onder het nazien van de proef hebben wij in ons vorig nummer kunnen melden, dat de gouverneur een ontwerp-muskietenverordening heeft ingediend.

Wij hebben nu van het ontwerp kunnen kennis nemen en verwachten dat de koloniale Staten alles zullen laten liggen om dit in behandeling te nemen. Het is het belangrijkste stuk wetgeving van de laatste halve eeuw en al had gouverneur Staal niet anders gedaan dan dit ontwerp indienen, hij zou den dank van de geheele bevolking verdiend hebben.

Wordt het ontwerp tot wet verheven dan is het te hopen dat zij met *onverbiddelijke gestrengheid* zal worden gehandhaafd. Een geldboete van ten hoogste *f* 60 voor overtreding van de bepalingen der verordening achten wij onvoldoende, als men in het oog houdt welk groot kwaad hij of zij berokkenen kan, die muskieten kweekt. De rechters, die de overtredingen te berechten krijgen, zullen ter dege hiermede rekening moeten houden. De bevolking is op het punt van openbare hygiëne zeer onverschillig en zou zich door lichte straffen niet van overtreding laten terughouden.

Suriname heeft nu gelukkig een entomoloog, die een studie kan maken van de broedplaatsen der muskieten.

En zullen nu Bestuur en Regeering inzien dat de betrekking van geneeskundig inspecteur een vol man eischt?

Men verzuime niet de medewerking der scholen in te roepen om de voorschriften der verordening algemeen bekend te maken. Aanplakking van groot gedrukte plakkaten in alle openbare gebouwen is mede aan te bevelen. Niets mag verzuimd worden om den indruk te vestigen dat men hier te doen heeft met maatregelen van het *allerhoogste belang*.

Dat het Bestuur het goede voorbeeld moet geven behoeft nauwelijks opgemerkt te worden.

* * *

,,De West" van 12 November leest in de ,,New Paramaribo Times":

,,Naar wij vernemen, zal dr. W. H. Kibler, onder wiens leiding de anchylostoom campagne begon in de kolonie, niet terugkeeren naar de West Indiën. Hij is in den dienst getreden der International Health Commission, om in de particuliere praktijk te gaan. Door het groot aantal geneesheeren, werkzaam bij het leger en vloot, is de geneeskundige staf van de International Health Commission sterk gedund, en is er thans geen geneesheer beschikbaar om het werk in Suriname voort te zetten.

Het zal echter niet moeilijk zijn, om op de grondslagen door dr. Kibler's energiek werk gelegd, de campagne voort te zetten. Nu de oorlog afloopt, hopen wij dat de Rockefeller Foundation weldra haren arbeid in Nederlandsch Guyana zal kunnen hervatten."

* * *

Bij de behandeling van een strafzaak te Paramaribo had 't Hof — door een exceptie opgeworpen door den verdediger Pos — de vraag te beantwoorden, of de Hindostansche godsdienst in den zin der wet voor de eedsaflegging is te beschouwen als een erkenden godsdienst. Het beantwoordde de vraag ontkennend.

,,Suriname" van 8 November geeft een overzicht van het verhoor van deskundigen door het Hof.

Met allen eerbied voor de uitspraak van het Hof zouden wij den Minister van Koloniën in overweging geven het vraagpunt te doen onderzoeken door een of meer deskundigen hier te lande.

* * *

Wij lazen in ,,De West" van 19 November: ,,*Demerara petroleum*. Een maatschappij is gevormd, waarbij de Engelsche Shellgroep geinteresseerd is, om een degelijk onderzoek in te stellen naar het voorkomen van petroleum in Demerara".

* * *

Op de 22 dezer gehouden algemeene vergadering van aandeelhouders der Hollandsche Bank voor West-Indië, te Amsterdam, is benoemd tot commissaris de heer H. Colijn, Directeur der Bataafsche Petroleum Mij., te 's-Gravenhage.

* * *

De Koninklijke West-Indische Maildienst te Amsterdam is voornemens, tegen 6 Februari het stoomschip Stuyvesant en in de tweede helft van Maart het stoomschip Commewyne naar West-Indië te laten vertrekken.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Het Voedselvraagstuk. In de *Neratja* wordt de urgentie van de oplossing der voedingskwestie besproken. De schrijver betreurt het, dat geen enkele der

Inlandsche vereenigingen als *Boedi-Oetomo*, *Sarekat Islam*, *Regentenbond* enz. tot dusver deze zaak bestudeerd heeft. Hij wekt daarom die vereenigingen, welke zich helaas slechts bemoeien met politiek en onderwijs, krachtig op, zich nu eens ernstig bezig te houden met het thans brandende voedselvraagstuk.

Waar is 't Geld gebleven? In de *Oetoesan Hindia* wordt geklaagd over het spoorloos verdwijnen van gelden, welke ingezameld zijn voor de oprichting van een Arabische school te Keboemen, waartoe het initiatief uitging van den hoofd*pangoeloe* aldaar. Volgens den schrijver zou er minstens *f* 8400 bij elkaar gebracht zijn en zou de kas onder beheer staan van den *Tjarik Kaoeman*, een jongeren broeder van den hoofdpangoeloe.

Tegen de zending op Java. In de *Paso Pati* komt een ernstig waarschuwend woord voor van *Jong Javaan* tegen de zendelingen en de zendingspolitiek op Java. Zendelingen — schrijft hij — richten allerlei scholen op en hospitalen. Dat is de vergulde buitenzijde. Zij willen ons niet overhalen om Christen te worden... doch dàt is slechts theorie. Zendelingen krijgen groote subsidies, maar schrijver zou, als hij zendeling was, zich schamen dat geld te ontvangen, omdat het afkomstig is van het zweet van Mohamedanen. En door mooie praatjes laten vele Mohamedanen zich toch doopen. Het werk der zendelingen in Ned.-Indië en voornamelijk op Java, acht schrijver daarom een groot gevaar, want de Javaan is en blijft Mohamedaan tot in hart en nieren. Het is z.i. daarom wenschelijk, dat de Regeering ter handhaving van de rust in Ned.-Indië het werk der zendelingen op Java althans stop zet.

S. I. Het bestuur van *Boedi-Oetomo* te Bindjei, deelt in de *Soeara Djawa* aan aandeelhouders van de *Sarekat dagang* „*Setio Warito*" mede, dat het dividend op 11 Oktober jl. werd vastgesteld op 23 pCt. Aandeelhouders kunnen dat dividend bij den administrateur komen halen.

Waarom? Op voorstel van *Mas Toetikeno*, gewezen hoofdredacteur, thans redacteur, te Japara, zullen voortaan in de *Koemandang Djawi* geen in het Hollandsch gestelde artikelen meer geplaatst worden. Als reden van dit voorstel wordt opgegeven: Lastig voor de zetters en den corrector. De „Moppentrommel" is thans in het Javaansch gesteld.

De Javaansche Taal. Zooals bekend, is er in de Inlandsche wereld een strooming, welke strijdt voor eenheid in de Javaansche taal. De machtige vereeniging *Djowo Dipo*, beschermelinge van de *S.I.*, streeft er naar het laag Javaansch als voertaal aan te nemen. Hoewel het ledental dezer vereeniging zeer groot is, zijn toch niet alle Inlanders dezelfde meening toegedaan. Vooral de Jong-Javanen en de Inlandsche ambtenaren verzetten zich, begrijpelijkerwijs, niet tegen het streven naar eenheid van taal, doch tegen de keuze van het *Djowo-Dipo*. Te Soerabaja is een comité gevormd, dat binnen kort vergaderen zou en de gedachte voorstaat, het *Kromo* of Hoog-Javaansch als eenheidstaal aan te nemen. Bezwaarlijk zal dit niet zijn, daar ook deze taal door iederen Javaan gesproken en verstaan wordt. *(Darmo Kondo).*

Kinderroof. Hetzelfde blad schrijft, dat de handel in deze kleinen, waarover reeds herhaaldelijk in de Indische bladen geschreven is, schijnt te worden uitgeoefend door een goed georganiseerde bende Chineezen. Zij telt slechts drie, hoogstens vier leden, en is niet eens wijd vertakt. Maar het operatieterrein strekt zich voornamelijk uit in de dessa's rondom Toeloeng-Agoeng, waar één der leden woont, die zorgt voor de leverantie der kinderen. Dit sujet lokt de schapen in het hol van den leeuw. Eenmaal daarin, zijn zijn voor hun ouders reddeloos verloren. Deze zien hen dan niet meer terug. Deze Chinees te Toeloeng Agoeng heeft te Soerabaja zijn afnemers, waaronder eveneens een zoon van den rijken *Yang Tie Kiang*, die naar gelang van den leeftijd per kind flinke sommen betaalt. De handlanger, die de kinderen naar Soerabaja geleidt, eischt van deze som natuurlijk ook zijn aandeel. De afnemer zorgt er verder wel voor een behoorlijke winst op zijn koopwaar te maken. Deze draagt dan tevens zorg voor de verscheping naar China. Dank zij het domme toeval, is thans de bende ontmaskerd, terwijl de leden goed en wel zijn opgeborgen in 's lands gevangenis.

Het onderzoek in deze zaak, zoo vernam schrijver, vordert bevredigend, mede dank zij de willigheid in getuigen door de Chineezen in Toeloeng-Agoeng, die naar verluidt, reeds langen tijd met weerzin het ontvoeren der Inlandsche kinderen waargenomen hebben, naar aanleiding van het feit, dat door den invoer van deze kinderen in China het gele ras afbreuk zal worden gedaan.

De onmenschelijke Chineezen zullen hun gerechte straf niet ontloopen.

Inl. Militie. De commissie van voorloopig onderzoek van het voorstel betreffende de Inlandsche militie is volgens de *Darmo Kondo* aldus samengesteld: Luitenant-kolonel J. C. Pabst, voorzitter; de heeren Raden Mas Toemenggoeng Ario Koesoemo Oetoyo, Tjiptomangoenkoesoemo, dr. Abdul Rivai, Mas Ngabei Dwidjo Soeradji, Mr. dr. W. M. G. Schumann, leden en Verhoeff, secretaris.

Persdelict. De redacteur van de „*Soeara Rahajat*" (stem van het volk), Inlandsche uitgave van het „*Vrije Woord*" (orgaan der Indische *S. D. P.*), is, volgens hetzelfde blad, tot drie maanden gevangenisstraf veroordeeld, wegens opruiing tot opstand.

Bezwaren. De *Neratja* releveert de bezwaren door de Koeriahoofden in Tapanoeli bij den Directeur van Binnenlandsch Bestuur voorgebracht, tijdens zijn bezoek in deze streek, tegen het demangstelsel, dat op Javaansche leest geschoeid is en wijst er op, dat, wat voor Java goed is, daarom nog niet voor Sumatra geschikt kan worden geacht. De schrijver zou het niet onmogelijk vinden, dat de bezwaren in Tapanoelie tegen het van Java ingevoerde stelsel ingebracht, ook gedeeld zullen worden door de bevolking in Djambi, Palembang, Sumatra's Westkust en andere deelen van Sumatra. Hij acht het noodig, dat het vertrouwen der bevolking in de Regeering versterkt wordt en meent, dat dergelijke regelingen zeker niet bevorderlijk daarvoor zijn.

Beloften. De *Oetoesan Hindia* schrijft over den levenstoestand van de zoutmakers in Madoera, die in moeitevolle omstandigheden verkeeren. Niettegenstaande reeds twee jaren geleden de Gouverneur-Generaal een verhooging van den inkoopprijs van het zout in uitzicht heeft gesteld, is die tot nu toe nog onveranderd gebleven.

Naar aanleiding van dit artikel geeft de *Neratja* in overweging om toch kalm te blijven en geduld uit te oefenen, maar niettemin met klem te blijven aandringen op vervulling van de eenmaal gedane beloften.

Raadgeving. Naar aanleiding van het verzoek van een gepensionneerden assitent-resident om plaatsing als landrechter, geeft de *Neratja* in overweging, niet op dit verzoek in te gaan, aangezien dit in strijd zou zijn met de bedoeling, waarmede dit instituut werd ingesteld. De landrechters moeten immers verbetering brengen in de dagelijksche rechtspraak van Inlanders en met dezen gelijkgestelden, omdat de rechtspraak, door bestuurs- en politiehoofden en andere niet rechtskundigen uitgeoefend, minder goed bevonden werd. Dat gepensionneerde residenten en assistent-residenten plaatsing gezocht en verkregen hebben in particuliere betrekkingen, heeft — alzoo de schrijver — bij den Volksraad geen goeden indruk gemaakt, ja wantrouwen gewekt. Dit wantrouwen zal vergroot worden, indien gewezen ambtenaren, als de bovenbedoelde, tot landrechters benoemd werden.

Tegen Insulinde. In de te Solo verschijnende *Darmo Kondo* komt een heftige aanval voor op den heer Douwes Dekker en op diens propaganda-reis voor de vereeniging *Insulinde*. De schrijver ridiculiseert den titel der rede, welke dienst moet doen om propaganda te maken en geeft de vereeniging den raad om, als ze nog eens een dergelijke reis laat maken, den propagandist niet te laten spreken over een *natie in den maak*, maar over *nasi (rijst) in de maag*.

Krachtige propaganda op Celebes. De Inl. bladen te Soerabaja melden, dat de Centrale Sarikat Islam heeft besloten tot het voeren van een krachtige propaganda op Celebes.

De onderwijzer *Soekiran* gaat er heen; hij heeft een jaar verlof buiten bezwaar van den lande aangevraagd.

Titels te koop. In de te Semarang verschijnende *Sinar Hindia* bieden een *Raden Mas* en een *Raden* hun titels te koop aan.

Inl. Ambtenaren en Hazardspel. *Soerimi* vestigt er in de *Oetoesan Hindia* de aandacht op, dat de wedono van Waroedjajeng den 14den October j.l. een wajangpartij heeft gegeven en als gewoonlijk de „prijaji's", die hij als halve menschen beschouwt, niet uitnoodigde, doch wel Chineesche ingezetenen van de plaats, zonder onderscheid van rang of stand. Die Chineezen werden in de gelegenheid gesteld om naar hartelust te dobbelen.

Dit was een goed voorbeeld voor de Inl. dobbelaars, die dan ook dien nacht, in de kampong Pengkol, ¾ paal van de Kawedanan, een dobbelpartij hielden.

Trouwens, niet alleen bij den Wedana, maar ook bij gewone Inlanders in de dessa's wordt bij feesten of sterfgevallen druk gedobbeld. De wedono doet er niets tegen. Alleen de S. I. wordt door hem goed in het oog gehouden. Een verzoek om een afdeeling van de S. I. op te richten, werd door hem langen tijd aangehouden; eene vergadering van de S. I. te Prambon kon eerst plaats vinden nadat een bestuurslid van de C. S. I. te Soerabaja zijn tusschenkomst had verleend, doch ook slechts leden, voorzien van hun bewijs van lidmaatschap, mochten die vergadering bijwonen.

De veiligheid laat verder in dat ressort te wenschen over. Vele diefstallen worden niet tot klaarheid gebracht. Bovendien, men geeft liever geen diefstal aan, omdat men dan het dessahoofd op zoek naar de gestolen goederen vergezellen moet.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Voedselgebrek. De *Sinar Sumatra* bevat een ernstige waarschuwing, in verband met het voedselgebrek, dat ook de Oostkust van Sumatra bedreigt.

Het kan — alzoo de schrijver — misschien zijn nut hebben, kort maar nadrukkelijk op het volgende te wijzen:

Naar men weet, is de voorraad rijst, op de *kebons* aanwezig, voldoende voor 4½ maand. Te Medan liggen ongeveer 10000 zakken, welke in die vier maanden verminderen zullen door het verbruik van de eigenlijke bevolking. Rekenen wij de op de ondernemingen geplante rijst er bij, dan zal dus over ruim gerekend vijf maanden Deli rijstloos zijn. De Regeering nu heeft den aanplant van *obi* en *djagoeng* gelast. *Obi* echter heeft de eigenschap, dat het niet opgeslagen kan worden, omdat het aan rotting onderhevig is, waarbij het blauw wordt en niet te eten is. *Djagoeng* eten de Chineesche koelies niet. Deze zullen het dus, wanneer het er op aankomt weigeren. *Bibit* is niet te bekomen, ook niet van Java. Indien dus niet van buitenaf geholpen wordt, hetzij door de Regeering, hetzij door dat op aandrang van het Britsche en Amerikaansche kapitaal, dat het grootste belang bij deze kwestie heeft, de uitvoer uit Rangoen weder geopend wordt, dan zijn we hier over vijf maanden in de hoogst ernstige positie van te staan tegenover een koeliebevolking van 250.000 man, die *voedsel eischt.* Indien men geen zekerheid kan verkrijgen, dat er hulp zal komen, dan zou er slechts één middel zijn om aan de ongetwijfeld uiterst gevaarlijke gevolgen van dien toestand te ontkomen: een middel vinden om tot geleidelijke deportatie van koelies over te gaan. Dat zou echter behalve met groote moeilijkheden, ook met millioenen guldens gepaard gaan.

Nogmaals, als geen andere maatregelen worden genomen dan die de aanschrijving van den Gouverneur bevat, dan zouden ons zeer ernstige moeilijkheden kunnen wachten.

Groote Mildheid. Eenigen tijd geleden heeft de afdeeling Medan S. I. een som van ongeveer *f* 1800 bijeen weten te zamelen voor de stichting van een Mohamedaansche school — aldus de *Sinar Sumatra.* Zij verzocht ook den majoor der Chineezen om financieelen steun. Deze zeide het verzoek in beraad te zullen houden en thans, zoo vernam het blad, dat de heer *Tjong A Tie* zich met den Sultan van Deli in verbinding gesteld heeft om te overleggen, op welke wijze in den schoolnood kan worden voorzien. Het resultaat van de, helaas, geheel buiten de *S. I.* om gehouden conferentie, moet geweest zijn, dat majoor *Tjong A Tiel* een flink bedrag ter beschikking van den Sultan stelde om daarvoor drie scholen te doen bouwen: één school ter opleiding van Inlandsche vroedvrouwen, één ambachtschool, welke beide achter het paleis van den Sultan zullen verrijzen, en één godsdienstschool, welke achter de moskee zal worden gebouwd.

Dezelfde majoor der Chineezen, *Tjong A Tie*, te Medan, heeft op zich genomen om te Medan op zijn kosten een sanatorium voor tuberculoselijders te doen bouwen, zoodra aldaar een afdeeling van de „Centrale Vereeniging tot Bestrijding der Tuberculose" in Ned.-Indië zal zijn gevestigd. *(Sinar Sumatra).*

Prijzen voor Chin. Studies. Aan de vereeniging „*Chung Hwa Hui*" te 's-Gravenhage is een som van *f* 2000 geschonken door den Chineeschen gezant *Tang Tsai Fou*, met een bepaald doel, t.w.: het jaarlijks uitloven van prijzen voor geleverde studiën op Chineesch gebied. Onder studiën op Chineesch gebied wordt meer in het bijzonder verstaan:

a. Chineesche taal „*Kwam Hua*" letterkunde, philosophie, geschiedenis en kunst;

b. Chineesche landbouw, handel en industrie;

c. de Staatkunde, sociale en economische toestand der Chineezen in Ned.-Indië of daarbuiten.

De mededinging staat alleen open voor leden van „*Chung Hwa Hui*". Het bestuur is doorloopend gemachtigd om jaarlijks uit de geschonken gelden over een bedrag van *f* 500 te beschikken voor het uitloven van prijzen. Ter beoordeeling der ingekomen verhandelingen noodigt het bestuur een professor of een lector aan een der universiteiten in Nederland uit; benevens een lid der Chineesche legatie in den Haag uit, om zich één of meer deskundigen te assumeeren en aldus een commissie te vormen. De bekroonde verhandelingen worden het eigendom van „*Chung Hwa Hui*" en zullen in haar tijdschrift *Chung Hwa Hui Tsah Chih* worden afgedrukt. (*Perniagan*).

Oorlogsverliezen. Naar de *Sin Po* meldt, werd in den ochtend van den 17en Okt. j.l. in het gebouw van de *Hoa Siang Tjong Hwee* te Batavia een vergadering gehouden van tot de Chineesche gemeente behoorende personen, ter bespreking van het financieel nadeel, dat door de oorlogsomstandigheden hen toegebracht werd. De kwestie is, dat de consul-generaal te Batavia, de heer *Owyang Kee*, een opdracht zijner regeering had ontvangen, door middel van het departement van Buitenlandsche Zaken in China, waarbij opgave werd verzocht van het totaal bedrag der door de in N.-I. vertoevende Chineezen geleden financieele verliezen. Aangegeven werd op welke wijze men ieder voor zich dit bedrag kan toerekenen, w.m. door de gemiddelde winst te becijferen over de drie aan den oorlog voorafgaande jaren 1911, 1912 en 1913. Hiernaast moet dan vergeleken worden het gemiddeld jaarlijks geleden verlies over 1914, 1915 en de eerste jaarhelft van 1916, toen China alleen de diplomatieke betrekkingen met Duitschland had afgebroken. En ten slotte berekene men het verlies over het tijdperk tweede jaarhelft tot op heden. De geleden verliezen dienen verder nog gesplitst te worden in twee groepen, direct door den oorlog veroorzaakt, bijv. door het zinken van een stoomschip na torpedeering enz. en indirecte. De consul-generaal zeide ter bijeenkomst, dat het doel van deze opgave was het zooveel doenlijk terugvorderen der door onderdanen van China geleden nadeelen.

Een der aanwezigen vestigde de aandacht er op, dat Duitschland op zulk een verzoek waarschijnlijk niet zou ingaan, daar de in Indië geboren Chineezen volgens de Nederlandsche wet geen Chineezen maar Nederlandsche onderdanen zijn.

De heer *Owyang Kee* antwoordde hierop, dat de in Ned.-Indië geboren Chineezen thans reeds zich zelf feitelijk als Chineesche onderdanen beschouwen; op welke wijze de terugvordering der geleden schade zou moeten plaats hebben, meende hij aan het beleid van de Chineesche regeering te moeten overlaten. Het voorstel kwam daarna uit de vergadering, om bij de vredesonderhandelingen tevens een uitspraak uit te lokken op dit punt, daar deze kwestie zeer onzeker is. De consul-generaal gaf voorts toe, dat de Chineezen in Ned.-Indië geheel anders werden behandeld dan andere nationaliteiten.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De Fransche koloniën in 1918.

Gaven wij de vorige week een overzicht van het voornaamste dat over 't afgeloopen jaar speciaal als oorlogsjaar, te melden is over de Britsche koloniën, wij willen nu trachten een samenvatting te geven van hetgeen over de Fransche koloniën te memoreeren is, zooals wij een en ander ontleenen aan la Dépêche coloniale van 3 Januari.

't Einde van den oorlog brengt als van zelf de aandacht in de eerste plaats bij den militairen, economischen en financieelen steun aan 't moederland verleend. Juiste cijfers omtrent de verleende hulp zijn nog niet te verstrekken, maar toch kan 't aantal medestrijders en arbeiders door de koloniën naar Frankrijk gezonden zeker op meer dan een millioen gesteld worden. 1918 heeft hiervan een in verhouding groot aandeel geleverd. Dit resultaat is vooral te danken geweest aan den ijver van den daartoe uitgezonden specialen commissaris, den heer Diagne en den gouverneur-generaal van West-Afrika, den heer Angoulvant. Toch heeft die ijver, welke te veel op 't aantal gericht is geweest, 't nadeel gehad van te jonge en te zwakke krachten voor den zwaren dienst uit te zenden, en de censure liet geen vrijheid aan de hiertegen gerichte kritiek om zich uit te spreken. Ook werd, door de haast die er was, om op alle fronten sterk te zijn aan de opleiding niet voldoende tijd gegund, zoodat eenige bataljons van Senegaleezen onvoldoende geoefend naar de Oriënt werden gezonden. In weerwil hiervan hebben de zwarte strijders zich ook in 't afgeloopen jaar met roem overladen. Naast de Senegaleezen hebben ook de medestrijders uit de Antillen, Madagascar, Nieuw-Caledonië, de eilanden in den Stillen Oceaan en de Annamieten zich prachtig gehouden.

Om hun materieelen en geestelijken steun te verleenen werkten verschillende vereenigingen samen: Comité d'assistance aux troupes noires; C. d'aide et d'assistance col.; C. d'ass. aux travailleurs indochinois; C. d'ass. aux tirailleurs et travailleurs malgaches. Deze blijven werkzaam totdat allen naar hun land zullen zijn teruggekeerd.

De hulp op economisch en financieel terrein wordt in statistische cijfers vastgelegd, die echter nog niet beschikbaar zijn. Hij is echter niet minder geweest dan in de vorige oorlogsjaren. Zoo kwam geldelijke steun door deelneming aan werken in of ten behoeve van 't moederland, aan leeningen, aan de bons de la défence nationale, giften in geld, in goederen, in levensmiddelen in grondstoffen enz. Hetgeen geleverd is had echter, als 't alleen van den goeden wil had afgehangen, veel omvangrijker kunnen zijn.

De ambtenaren en beambten waren gemobiliseerd. De pogingen om hierin te voorzien door met vreemde krachten uit neutrale landen te werken, leverden niet veel resultaat op, al is een vrij groot aantal Zwitsers naar de Fransche koloniën gegaan.

Van meer beteekenis was nog de bekende moeilijkheid om waren over zee te vervoeren, die èn de koloniën, èn 't moederland tot groot ongerief zijn geweest. Eenige koloniën bleven gedurende maanden verstoken van elke gemeenschap met Europa. De overzichtsschrijver in L. D. C. meent dat dit euvel bij een betere organisatie een minder bedenkelijken omvang had kunnen krijgen. De handel is blijven zitten met de voortbrengselen, die 't voedingsministerie niet overnam en lijdt daar nog onder. Wordt niet spoedig tot een goede regeling overgegaan, dan zullen nog meer maatschappijen te gronde gaan. De schepping van een koloniale handelsvloot dringt zich als een eisch van het oogenblik op. Indochina heeft een poging in deze richting gedaan, die gesteund en meer algemeen uitgebreid moet worden.

Bij de persoonsherinneringen over 1918 wordt nog een woord van hoogen lof gewijd aan onzen landgenoot van Vollenhoven, die als gouverneur-generaal verkoos aan den strijd voor Frankrijk deel te nemen en den heldendood stierf.

Elke kolonie vond zich, behalve voor de algemeen geldende vraagstukken, nog voor bijzondere problema's geplaatst.

West-Afrika spande zich bijzonder in om de voortbrenging van olie- en palmproducten te bevorderen. De oogst kon echter niet verscheept worden, waardoor 't vraagstuk der oplegging veel hoofdbrekens gaf en

groote verliezen niet voorkomen konden worden. 't Beheer van den voedingsminister weet hierin zelf nog geen vlotten gang te brengen en laat de eigenaars ook niet vrij een uitweg te zoeken.

De terugkeer van de Afrikaansche strijders brengt in de inlandsche maatschappij groote emotiën. Zij werken mee om den evolutiewensch te versterken, die zich reeds onder de bevolking heeft geuit, en die een oplettend oog vergt om tegen 't overslaan in een verkeerde richting of tot verkeerde uitersten te waken. Politieke hervormingen zijn onvermijdelijk, waardoor de inlanders deel zullen krijgen aan 't bestuur van hun land. De gouverneur-generaal Angoulvant te Dakar zal hieraan volle aandacht hebben te geven.

In Fr. Midden-Afrika hebben de verbeteringen op zich laten wachten. Nog steeds geen openbare werken, geen spoorwegen, geen havens, geen schepen. De uitvoer van den houtrijkdom van Gabon blijft daardoor onbegonnen, die van rubber heeft geen beteekenis. De leening die hiervoor noodig is, is nog steeds niet aangenomen.

Madagascar wachtte ook te vergeefs op transportmiddelen. Een Bank voor den ruilhandel is sedert lang, doch nog tevergeefs gevraagd. Indochina weet zich in werking te houden en gaat vooruit. Rubber wordt al meer aangeplant, katoen belooft goede resultaten.

't Koloniale vraagstuk zal bij de vredesonderhandelingen een voorname plaats innemen. Te verwachten is dat naast de onaantastbaarheid der Fransche koloniën, de toevoeging van Togo en Kameroen als zeker is te beschouwen. Na 't behalen van de overwinning, moet nu de vredesoverwinning worden behaald. Alleen door zijne koloniën, en door een beter gebruik daarvan dan voorheen 't geval is geweest, kan Frankrijk zich deze verzekeren.

De vertegenwoordiging van de Britsche koloniën ter vredesconferentie.

Niet alleen zullen de te Parijs aanwezige vertegenwoordigers der Britsche koloniën — zie voor de namen onder deze rubriek van 't K. W. der vorige week — alle zittingen van 't vredescongres kunnen bijwonen, maar zij zullen ook, als toegevoegde vertegenwoordigers recht tot medespreken krijgen bij alle vraagstukken, die 't Britsche rijk betreffen. Zoo is Z.-Afrika door minstens 2 afgevaardigden vertegenwoordigd wanneer de vraag der Duitsche koloniën in Afrika aan de orde komt, terwijl er voor Australië en Nieuw-Zeeland 2 zullen medespreken als te beslissen is over 't voormalige D. gebied in den Stillen Oceaan. Canada zal 2, Newfoundland 1 vertegenwoordiger krijgen. Hierbij ligt de internationale erkenning van het zelf-bestuur der d o m i n i o n s.

Deze worden zoo op gelijken voet gesteld met de kleineren onder de bondgenooten. Zij zullen aan het vredesoverleg deelnemen overeenkomstig en ook te zamen met deze Geallieerden, en bovendien, zooals gezegd, als toegevoegde vertegenwoordigers bij de samenkomsten van de grooteren onder de geallieerden, telkens wanneer de besprekingen hunne bijzondere belangen betreffen.

De inlandsche staten van Br. Indië hebben ook 2 vertegenwoordigers gezonden, waarvan 1 stemrecht zal hebben.

Zijn velen in de kroonkoloniën en in Indië met deze wijze van doen ingenomen, geenszins is de instemming algemeen.

De Oranjevrijstaat heeft zelfs een eigen vertegenwoordiger aangewezen om ter conferentie de vrije republiek Z.-Afrika te gaan bepleiten. Hertzog en de Wet zijn hiervoor reeds op reis naar Europa. Vermoedelijk zullen zij niet als officieele vertegenwoordigers erkend worden, zelfs zal hun wel niet de gelegenheid gegeven worden om zich op 't congres te uiten, maar hun daad zal toch niet onopgemerkt voorbij kunnen gaan en aan anderen allicht de roeping opleggen om hunne gevoelens in een der officieele zittingen te vertolken.

In Br.-Indië zijn de extremisten tot een zoodanig uiterste geslagen, dat zelfs Mrs. Besant reeds als te conservatief gebrandmerkt wordt. De aanhangers van deze voorvechtster en die extremisten zijn niet tevreden met de aanwijzing van de meerdere vrijheid, welke 't gevolg zal moeten wezen van 't rapport Montagu—Chelmsford, zij spotten dan ook om een vertegenwoordiging, zooals deze nu aan Indië te Parijs is gegund. Volgens hen moesten de vertegenwoordigers van Indië niet achter den stoel van een Britsch staatsman staan, maar als gelijkwaardige daarnaast en als 't noodig blijkt ook daartegenover zitten.

Herboren Mesopotamië.

Nadat Mesopotamië de ellende van den oorlog ten volle had gevoeld is er, naar de „Daily Mail" meldt, zeer veel ten goede veranderd. De Britsche krijgsmacht, die er sedert vier jaren werkzaam is, heeft de landbouw productie weer geregeld en doen opleven. Basra is een moderne haven, Bagdad een moderne stad geworden. De rivierscheepvaart is veel verbeterd. Honderden K.M. spoorbaan en groote irrigatiewerken zijn aangelegd.

Het land is weer op weg te worden wat 't in de oudheid geweest is, een der graanschuren van de wereld. Binnenkort zal het in rechtstreeksche verbinding komen met de Middellandsche Zee.

Om dezen opbloei verder te verzekeren en te bestendigen zal een krachtige regeering noodig zijn, die ook duurzame veiligheid verzekert. Hiertoe wordt er, evenals dit in Egypte tot voorwaarde van welvaren 't geval is, nog een beschermende hand vereischt. Een terugkeer onder Turksche surprematie wordt ondenkbaar geacht, daar dit een terugkeer zou zijn tot een dwingelandij, die niet op 't welvaren van 't land zelf gericht is.

N.-I. goederen in San Francisco.

Volgens een bericht uit Weltevreden aan de N. R. Ct. heerscht in de haven van San Francisco een ernstige opstopping van goederen. Er liggen 23000 ton lading bestemd voor Ned. O.-I. op verscheping te wachten. De autoriteiten hebben de verdere verzending naar San Francisco opgehouden, totdat de opgehoopte goederen zullen zijn verscheept.

Staking record.

In Bombay is de grootste staking uitgebroken waarvan de geschiedenis van Br.-Indië gewaagt. 20.000 fabrieksarbeiders hebben, als sympathie-betuiging met de stakers van één enkele fabriek, den arbeid neergelegd.

Vredesboodschappers.

Wij ontvangen weer mailstukken zonder: **passed censor** en **la Dépêche coloniale** weer **met** advertenties.

't Aandeel van Zuid-Afrika aan den oorlog.

Aan een door den wn. eersten minister van Z.-Afrika, Malan, in het Huis van afgevaardigden gedane verklaring, ontleenen wij de volgende cijfers. Uit Z.-A. zijn 60.000 man naar Z.-W. Duitsch Afrika gegaan. Over zee zijn 31.000 man gezonden. Naar Centraal- en Oost-Afrika gingen 41.500 man. Allen blanken. 't Totaal aantal verliezen in alle campagnes bedraagt 7089 man.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Inheemsche rechtspraak in Ned.-Indië.

Aan de Rijksuniversiteit te Leiden zal de hr. A. Mieremet den 3en Febr. tot doctor in de rechtswetenschap promoveeren, op een proefschrift getiteld: De hedendaagsche inheemsche rechtspraak in Nederlandsch-Indië en haar regeling.

Het werk bevat geen uiteenzetting van de werkelijke Indonesische rechtspraak, zooals die volgens het inheemsche adatrecht in Indië heeft bestaan, of nog bestaat, los van het ingrijpen onzer Regeering. Het was schr. te doen om de staatsrechtelijke, niet om de adatrechtelijke zijde van het vraagstuk; om de beschrijving en de bespreking niet van wat in oude tijden rechtspraak is geweest, maar van wat thans, door regelingen van bovenaf, de inheemsche rehtspraak feitelijk is geworden.

In hoofdst. I geeft schr. een overzicht van het gebied waar inheemsche rechtspraak voorkomt (hetzij feitelijke, hetzij krachtens wetsbepaling of verdrag). In de hoofdstukken II—VI geeft hij een schets van de samenstelling van de rechtsprekende organen, van hun bevoegdheid enz. Hoofdst. VII stipt enkele punten van de practijk aan, terwijl in hoofdst. VIII onder meer behandeld wordt wie tot handhaving en regeling van de inheemsche rechtspraak bevoegd is.

Mededeelingen van 's Rijks Herbarium.

N°. 37 der Mededeelingen van 's Rijks Herbarium te Leiden bevat de voortzetting der studie van H. Hallier: „Die botanischen Ergebnisse der Elbert'schen Sunda-Expedition des Frankfurter Vereins für Geographie und Statistik".

Orang Peladang.

Het 15-Januari-Nr. van „Orang Peladang" geeft een overzicht van de in het Kol. Weekblad reeds vermelde beschouwingen van consul J. A. Schuurman over de omstandigheden waarin Ned.-Indië bij den aanvang van 1918 verkeerde. — Verder vindt men in dit Nr. o.m. het eerste gedeelte van een artikel over „Het leven van den suikerchemist in Ned.-Indië", ontleend aan een beschrijving van den hr. P. L. Lohr, in „Ceres".

Wettelijke bepalingen voor de Opiumregie.

Ter Landsdrukkerij te Batavia is verschenen een 2e druk van deel I en II der „Wettelijke bepalingen voor de opiumregie." Deze uit de Staats- en Bijbladen overgedrukte bescheiden, houden respectievelijk in I, Bepalingen, geldende voor geheel Nederl.-Indië. II Bepalingen, geldende uitsluitend voor Java en Madoera en de Lampongsche districten.

Kon. Magn. en Meteorol. Observatorium.

Gegevens bevattende over het jaar 1914, is verschenen (Batavia, Landsdrukkerij) deel 37 der „Observations made at the Royal Magnetical and Meteorological Observatory at Batavia. Published by order of the Government of Neth. East-India, by Dr. W. van Bemmelen Director".

In- en Uitvoer.

In No. 4 van dit weekblad schrijft „een medewerker uit Weltevreden" een uitvoerig artikel, waarin schr. betoogt dat de scheepvaart onder contrôle van de Ned.-Indische Regeering dient te worden gesteld. Zulks behoort te geschieden uit practische overwegingen, geboren uit de ervaringen der laatste jaren welke geleerd hebben dat de scheepvaartmaatschappijen gedurende den oorlog uitsluitend hare eigen belangen, maar daarnaast niet het algemeen belang van Ned.-Indië gediend hebben. Nu de Regeering door de abnormale tijdsomstandigheden gedwongen werd hoe langer hoe meer in te grijpen in het economische leven, zal zij

zich — volgens schr. — er niet van kunnen onthouden zich ook met de gestie der scheepvaartmaatschappijen te bemoeien. Schr. heeft speciaal op het oog de Nederland, de Rotterdamsche Lloyd en de Java-China-Japanlijn; de Kon. Paketvaart Mij. gaat vrijuit.

Deze maatschappijen zijn er van beschuldigd: 1o. dat zij in een tijd, toen er in Indië groote behoefte was aan scheepsruimte, hare schepen zonder daartoe gedwongen te zijn, vercharterd hebben in de vrije vaart op andere landen; 2o. dat zij bij het verhoogen van de vrachten en het ter beschikking stellen van scheepsruimte geen rekening hebben willen houden met hetgeen de vertegenwoordigers van den export-handel verklaarden, dat noodzakelijk was om den handel te steunen en in het leven te houden; en 3o. dat zij de vrachten ten eigen bate hebben opgevoerd tot zulk een niveau, dat het algemeen belang daardoor ten zeerste was geschaad.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

Dr. E. B. Kielstra schrijft in de afl. van 15 Januari een opstel over de Java-China-Japanlijn, welke stoomvaart maatschappij in 1903 met gouvernementssteun werd opgericht. Dat het bedrijf dezer onderneming zeer loonend is geweest in de vijftien jaren van haar bestaan, blijkt wel hieruit dat in dien tijd het door 't gouvernement verleende subsidie van 3¾ millioen gulden geheel is terugbetaald, waarmede de maatschappij van hare verplichtingen tegenover het gouvernement is ontheven.

De moeilijke jaren, waarvoor, volgens Dr. K., de geldelijke steun van den Staat bepaald noodig was, hebben zich tot de eerste 10 bepaald; kon, ondanks dien steun in 1907 aan de aandeelhouders geen, in 1908 slechts 3 pCt. worden betaald — in 1913 was men zoo ver dat zij over alle verloopen jaren gemiddeld 5 pCt. hadden genoten. Zooals de zaken zich toen lieten aanzien, kon men aannemen dat die terugbetaling, zij het dan in toenemende bedragen, nog een aantal jaren duren zou. Doch de wereldoorlog bracht hierin een gunstige verandering; de vrachten werden buitengewoon voordeelig; niet alleen had de bovengenoemde totale aflossing plaats (in 1916 ruim 1 m. en 1917 ruim 2 millioen), doch bovendien kregen de aandeelhouders over 1915 7 pCt., over 1916 9 en over 1917 20 pCt.

Dr. Kielstra zegt dat de geschiedenis van deze stoomvaartlijn een treffend bewijs levert, hoe door verstandig geregelden steun van Staatswege, ten bate van het algemeen een bloeiend bedrijf kan worden geschapen.

Eigen Haard.

De hr. J. E. Jasper vervolgt in No. 4 van „Eigen Haard" zijn beschrijving van, zooals hij 't noemt: „het land der bronnen", nl. de omgeving van Toeban.

Ook nu weer tal van plaatjes, naar fotografische opnamen van den schrijver.

Handelsberichten.

No. 619 bevat de volgende van het Dep. van Koloniën (4e afd.) uitgaande mededeelingen. Toezicht op den uitvoer. — Zuider- en Ooster-afd. van Borneo (economisch geographisch overzicht). — Economische gegevens over de Buitenbezittingen. — Adressen van exporteurs van Ned.-Indische goederen.

Handelsbelangen.

Het Nr. van 15 Januari schrijft over onze stoomvaartlijnen op Ned. Oost-Indië.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 4: Mededeelingen van het Kina-proefstation No. V, besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — China's katoenbouw, spin- en weefindustrie, door A. D. — Indische begrooting. — Uitvoer en invoer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. (De in- en uitvoer van de Westerafdeeling van Borneo — De economische toestand van Curaçao). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken, benevens een recente rubber-literatuuropgave, uitgaande van de afd. Handelsmuesum van het Koloniaal Instituut.

Indië. Geïllustreerd Tijdschrift.

Afl. 23 bevat: De bevolking van Timor, door N. — Sumatra's Oostkust. Schetsen over de aldaar wonende menschenrassen, hunne eigenaardigheden en gebruiken, door G. D. Langereis. De Javanen. Up and downs in de Javaansche maatschappij, door Th. Brondgeest (slot). Posten-leven, door F. J. v. d. Lijke-Prins, (vervolg).

Een werk over Ceram.

De heer O. D. Tauern verbleef in het jaar 1911 ongeveer 6 maanden op Ceram, het grootste eiland der Molukken; naar aanleiding daarvan schreef hij over de bevolking van dat eiland een vrij omvangrijk boek, dat evenwel door den oorlog eerst thans, voorzien van talrijke en meest zeer fraaie platen, benevens twee kaarten, het licht heeft gezien.

De titel luidt: Patasiwa und Patalima. Vom Molukken-eiland Seran und seinen Bewohneren. Ein Beitrag zur Völkerkunde, von Odo Deodatus Tauern. (Leipzig, R. Voigtländer).

Bij het lijk van een Ewati (jeugdigen Kaja-Kaja).

Pastoor P. Vertenten schreef onlangs in de Java-Bode (Nr. van 8 Nov. Ao. Po.) het navolgende:

Eergisteren was ik in Jahip vooraan in Anasei.

Onder een groot afdak van klapperblad was neergezet op een vierkant stuk zachte schors van kajoe-poeti, een doode ewati (jongeling) tegen eene rugleuning van bamboe en gaba-gaba.

Op zijn roetzwart ingewreven lijf blonken in paarlemoerglansen nautilusschelpen. Het gezicht, gitzwart als 't heele lijf, was met een kleurig motief beschilderd. Op elk der gesloten oogen een bloedrood driehoekje, met den scherpen hoek naar beneden; dit was weer gevat in een grooteren driehoek, begrensd door een dubbele kalkwitte lijn. Beide grootere driehoeken eindigden op 't voorhoofd met twee van elkaar afgewende krullen. Om de hals van den gestorvene waren eene vracht kralen gebonden; roodbeschilderde varkensstaarten sierden de borst.

Ook had men het lijk een grooten nieuwen haartooi gevlochten, vastgehouden door een breede band, sober versierd met een paar roode en zwarte strepen. Zwarte vezels, casuarisvederen, witte pluimen, eene groote slagpen van een kraanvogel en paradijsvogelflanken voltooiden den opschik van 't hoofd.

In de armbanden staken kleurige krotons. Naast hem lagen rechts twee knotsen, links zijn boog met een grooten bundel gekleurde pijlen.

Op den achtergrond: een jonge pinangboom voor deze gelegenheid gekapt, dan veel pisang, wati, krotons, gele en groene pinang, rondom allerlei vruchten, sierbladeren en pruimgerei.

Veel vrouwen, de gezichten met witte leem ingewreven, waren gekomen en zaten bij het lijk te pruimen, zacht te praten en te rouwklagen.

De moeder van den overleden ewati was werkelijk bedroefd, ook een broer (neef) die achter het lijk zat. De rest was er voor den vorm. Ondertusschen zongen zij den stillen, roerenden doedenzang. Nu en dan stond eene vrouw op, greep onder luid gehuil den doode bij arm of been en roemde dan zijne kwaliteiten. Allerlei lieve woordjes voegde ze hem toe, maar ook nu en dan scheldnamen, omdat hij heen was gegaan, hij die eens zoo'n schoon kind was, en die zoo'n flinke jager, zoo'n ijverig spitter, zoo'n felle danser had kunnen worden.

Eigenaardig dat alle jongelui en kinderen over de beenen van den doode moesten heenstappen. „Dat beschermt tegen steken van roggen en andere vinnigen steekvisch", zei me een oude.

Toen men het lijk eindelijk oplichtte om het te begraven, liep onwelriekend vocht volop uit neus en mond. Maar de vrouwen bleven onvervaard. Na den haartooi goed in orde gebracht te hebben, droegen dezen hem naar het graf, gelijk het haar plicht is.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad, De Locomotief, Suriname, Weekblad voor Indië, De Banier, De Ind. Gids, Neerlandia, Koloniaal Tijdschrift, Nationale, De Vrijzinnig Democraat, Onze Vloot, Theosophisch Maandblad, Korte Verslagen van de Verg. der 2e Kamer der Staten Generaal, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Raadsheer in het Hoog Gerechtshof van Ned-Indië.	1 Augustus 1918.	De eventueel met verlof vertrekkende Hoofdambtenaar is Mr. A. J. Van Buuren.
Officier van Justitie bij den Raad van Justitie te Padang (Sumatra's Westkust)	Met ingang van den dag, waarop het S. S. Noordam de terugreis naar Europa aanvaardt.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. J. A. J. Jansen.
Voorzitter van den Landraad te Brebes (Pekalongan).		De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. F. C. L. Meijer.
Voorzitter van de Landraden te Makasser c.a. (Celebes en onderhoorigheden).		De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Jhr. Mr. H. J. Van Vierssen Trip.
Voorzitter van de Landraden te Magelang c.a. (Kedoe).	2 October 1918.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. C. W. Wormser.

Van de Redactie-Commissie:

Congres-uitvoering „Langen-driyo".

Ter eere van het 2e Congres van het „*Indonesisch Verbond van Studeerenden*", in den Haag te houden, geeft de Indon. Kunstkring „Langen-Driyo" op *Vrijdag 31 Januari* in den *Princesse-schouwburg* een buitengewonen *Javaanschen kunstavond* met een geheel nieuw programma.

O.a. zal opgevoerd worden een dramatisch tafereel uit de Lakon „Pregiwa-Pregiwati", waarin *Raden Ajoe N. N.* (echtgenoote van een der hier vertoevende Javanen) de rol van Prinses Pregiwati vervult. Verder staan vermeld de nieuwe Tjantrikdans, de Hanomandans, enz.

Voorverkoop der kaarten geschiedt bij *Boeatan* (Heulstraat 17), *Waroong-Djawa* (Kortenaerkade 10) *Bestuur „Langen-Driyo"* (Hollanderstraat 86) en *Indonesisch Persbureau* (Fahrenheitstraat 473).

* * *

Men deelt ons mede, dat het adres van de Administratie van het *Indologenblad* voortaan is: **Nieuwe Rijn 25, Leiden.**

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 7, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.
B. TH. BRONDGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Ned.-Indië.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10**, porto f 0.02; 50 ex. **f 2.80**,
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent**, porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

a. Onze West (Tweede druk) bestaande uit: I. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENZ;
II. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs per exemplaar **f 0.50** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (Tijdelijk uitverkocht)
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Tijdelijk uitverkocht).
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

M. A. v. d. ZANDT,

Telephoon S. 1096	DEN HAAG	Ant.Heinsiusstr. 21a
LOODGIETER FITTER	ELECTRISCHE MUNT-INSTALLATEUR	SMID SLOTENMAKER

SANITAIRE INSTALLATIËN.
COMPLETE KEUKEN-INRICHTINGEN.
KACHELS, FORNUIZEN.
ELECTR. LAMPEN, STRIJKIJZERS, KETELS, COMFOREN.

J. P. FLECK - Utrecht
Lijnmarkt 19 - Intercomm. Telefoon 1078
COMPLETE WONINGINRICHTINGEN
Behangerij .... Stoffeerderij
.... Matrassen en Beddenfabriek ....
ALLE SOORTEN DEKENS MOTZUIVERING

G. J. Hilbrink

Heeren en Dames Kleermakers.

Eerste Rangshuis

's-Gravenhage

Daendelsstraat 8.

Lid der N. V. Vereenigde Nederlandsche Kleermakerijen.

HOEKER & ZN.

Uitsluitend adres **Heerengracht 435—437**

Goud = Zilver

Paarlen - Brillanten

AMSTERDAM **Telefoon 309 Noord**

Huishoudelijke en Luxe Artikelen.
Fornuizen, Haarden en Kachels.
LIPS' Brandkasten.
GEBR. NOTEBOOM - APELDOORN
HOOFDSTRAAT 142.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403

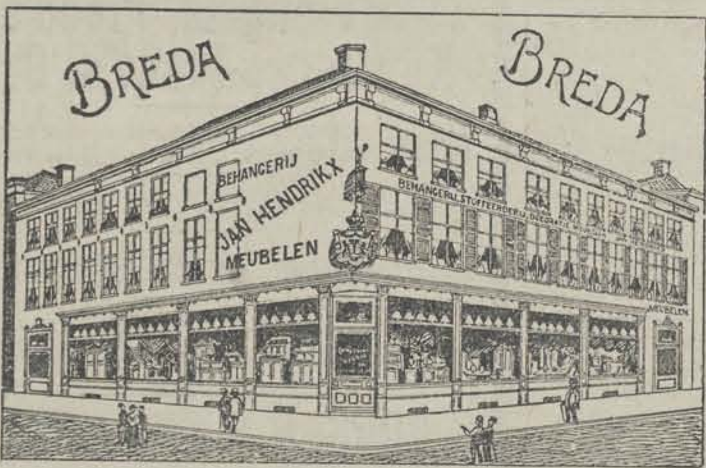
's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

LEVENSVERZEKERING
LIJFRENTEN
ONGEVALLENVERZEKERING
COLLECTIEVE ZIEKTEVERZEKERING

LEVENSVERZEKERING-MAATSCHAPPIJ DE NEDERLANDEN

BOSCHSTRAAT 1.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

WINTER STOFFEN / PEIGNOIRS / BLOUSES / KINDERJURKEN / KINDERMANTELS / ONDERGOEDEREN **WINTER**

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES, STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.

Groote keuze in Costumerokken.

Enorme voorraad in ELEGANTE BLOUSES in Crêpe de Chine, Zijde, Voile ninon en in prima kwaliteit Fluweel en Laken. Uitmuntende Coupe.

C. HOYNG

SPUISTRAAT 20-22 DEN HAAG
AMSTERDAM = UTRECHT

Kristal - Porselein

VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZUILEN MET POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ. ENZ., uit de Plateelbakkerij „Zuid Holland" te Gouda.

Garantie voor gave overkomst.

Magasin de Nouveautés
voorheen GEBR. LEVY
—APELDOORN—

Dames- en Kinder-Confectie
.... Mode-Artikelen.......

Goud Heeren Anker Remontoir f 40.-
prima uurwerk.
ARMBAND HORLOGES.
GROOTSTE SORTEERING. LAAGSTE PRIJZEN.
J. A. J. REMMERS, Prinsestraat 73a 's-Gravenhage....

Verhuizen - Meubels bewaren

E. J. VAN SCHAICK

Boothstraat Utrecht

Holland-Canada Hypotheekbank

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg.*

5 pCt. en 6 pCt. PANDBRIEVEN

Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer **f 22.000.000.**